

UNIVERSITETI I EVROPËS JUGLINDORE
УНИВЕРЗИТЕТ НА ЈУГОИСТОЧНА ЕВРОПА
SOUTH EAST EUROPEAN UNIVERSITY

STUDIMET PASDIPLOMIKE-CIKLI I DYTË

Punim magjistrature

TEZA:

DIALOGU POLITIK I BE-SË ME SHQIPËRINË

Student:

Nazif Havzija

Mentor:

Prof.Dr.Hasan Jashari

Maj,2020

Drejt përmbushjes së kërkesës për procesimin e mëtutjeshëm të tezës së magjistraturës, e përcaktuar nga rregullorja e ciklit të dytë të studimeve pranë Universitetit të Evropës Juglindore.

Unë, Nazif Havzija, dorëzoj punën e bërë deri tani në temën: ***“Dialogu politik i BE-së me Shqipërinë”***, nën udhëheqjen e Prof.Dr.Hasan Jashari, që përmbush kriteret e përcaktuara nga rregullorja e këtij cikli.

Table of Contents

<i>Abstrakt</i>	4
<i>1. Hyrje</i>	6
<i>2. Lënda e hulumtimit</i>	9
<i>3. Qëllimet e hulumtimit</i>	12
<i>4. Hipotezat</i>	14
<i>5. Metodatat e Hulumtimit</i>	17
<i>6. Rëndësia e Punimit</i>	20
<i>7. Analiza e dokumentacionit si teknikë</i>	23
<i>8. Anketa si Teknikë</i>	26
<i>9. Pluralizmi në Shqipëri dhe hapja ndaj Europës dhe SHBA</i>	32
<i>10. Historia e Shqipërisë me Komunitetin European nga 1945 deri në fillim të viteve ‘90</i> <i>35</i>	
<i>11. Marrëdhëniet Shqipëri – BE në demokraci</i>	38
<i>12. Prioritetet mes palëve</i>	41
<i>13. Plotësimi i kriterëve politik për integrim në BE</i>	44
<i>14. Plotësimi i kriterëve ekonomik për integrim në BE</i>	48
<i>15. Përafrim i legjislacionit</i>	51
<i>16. Instrumentet e BE – së</i>	54
<i>17. Plani kombëtar për integrim në BE</i>	56
<i>18. Përfundimi</i>	66
<i>19. Biblografia</i>	67

Politika e BE-së për zgjerim e bën Evropën vend më të sigurtë dhe më stabil; na mundëson të bëhemi më të fuqishëm dhe të promovojmë vlerat tona; dhe na mundëson të marrim rolin tonë si aktor global në skenën botërore

Komisioni Evropian

Abstrakt

Dialogu me vendet e Ballkanit Perëndimor synon t'i përgatisë shtetet përkatëse për pjesëmarrjen e ardhshme në koordinimin e politikave të BE –së dhe reflekton deri diku procesin e integritit European në nivelin e BE –së. Shqipëria në këtë proces zhvillon angazhimin për krijimin e një profili të ri udhërrëfyesish të përcaktuar politikë për të mbështetur përpjekjet për përmbushjen e kriterit ekonomik, social dhe politik të BE. Problemi më i madh i vendeve të Ballkanit Perëndimor dhe Shqipërisë janë çështjet e shtetit ligjor dhe lirive themelore, përmirësimit të qeverisjes ekonomike dhe sistemit gjyqësor. Dialogu do të vazhdojë edhe në vitin 2020 me çeljen e kapitujve të caktuar.

Komisioni Evropian do të vazhdojë të punojë ngushtë me Shqipërinë për të mbështetur reformat e saj dhe për ta përgatitur për hapin e radhës në procesin e integritit, konkretisht hapjen e negociatave të anëtarësimit. Hapja e negociatave është nxitje për reformat e mëtejshme konkrete dhe të qëndrueshme në Shqipëri; dhe kërkohet gjithashtu miratimi nga të gjitha vendet e BE-së.

Vendi popërrjeton një përmirësim gradual ekonomik e social që pritet të vazhdojë në inercinë e vet edhe në vitin 2020. Konsolidimi fiskal e ka reduktuar deficitin e buxhetit, poashtu është reduktuar edhe borxhi publik i vendit.

Me gjithë progresin, pengesat strukturore për zhvillimin dhe konkurrencën përfshijnë pronësinë ende të paqartë mbi tokën, qasjen e ulët në financë, një nivel më të lartë

informaliteti dhe korrupsioni, një barrë rregullatore të tepruar dhe paparikueshmërinë në sistemin gjyqësor, çka dekurajon investimet e huaja dhe të brendshme. Janë arritur përmirësime përmes futjes së sistemit të lejeve elektronike të ndërtimit, masave që trajtojnë ekonominë informale, si dhe hapave për nxitjen e qëndrueshmërisë financiare të sektorit të energjisë elektrike.

Sfidë e madhe e dialogut është vetingu i gjyqësorit, lufta e paqartë dhe e ashpër e opozitës së tanishme PD si dhe lufta konstante kundër drogës dhe krimit.

Fjalët kyçe: Diplomacia, dialogu, BE, Shqipëria.

Abstract

The dialogue with the Eastern Balkan countries, is preparing them for the future in the coordination of EU policies, and reflects the process of European Integration in the EU scale. In this process the society develops a commitment for creating a new profile of political leaders to support the efforts for fulfilling the economic, social and political criteria of the EU. The main challenge for the Eastern Balkan countries and Albania is the rule of law, the freedom, improving economic conditions and the judicial system. The dialogue will continue in 2020 with the opening of particular chapters.

The country is in the road of a gradual economic improvement, which will continue in 2020. The financial consolidation has reduced the deficit of the budget, and has also reduced the public debt.

With the whole process, structural obstacles for development and competition includes the still not clarified properties, low financial access, a high informality level and corruption, a regulation burden and the unpredictable in the judicial system, which discourages the foreign and internal investments. There are huge improvements after

the electronic system of building permits, the informal economy challenges, and the important steps taken for the stable finances in energy sector.

A huge challenge of the dialogue is the judicial vetting, the unclear and harsh fear of the opposition PD, and the fear against drugs and crime.

Key words: Diplomacy, dialogue, UE, Albania.

1. Hyrje

Togfjalëshi Integrimi në BE është kyefjala në axhendën jo vetëm të politikës së jashtme në ditët e sotme të Shqipërisë, por edhe të disa qeverive shqiptare në dy dekadat e fundit. Jo rrallë herë retorika për integrimin drejt BE – së, ka sunduar mbi sfidat dhe problematikat e tjera me të cilat është sfiduar vendi, siç janë ekonomia, gjyqsori, si dhe problemet e ndryshme sociale me të cilat sfidohet qytetari shqiptar në përditshmërinë e vet. Kjo konfirmon orientimin pro european dhe pro perëndimor të shqiptarëve, orientim ky i cili mbetet i pandryshuar që nga koha e rilindasve tanë e deri më sot. Sipas fjalorit të Oxford, termi dialog nënkupton një diskutim formal mes dy apo më shumë shteteve, veçanërisht kur ato tentojnë arritjen e një marrëveshje apo zgjidhjen e ndonjë problemi¹⁾. Viteve të fundit qeveria shqiptare me reformat e realizuara ka arritur hapa të rëndësishëm përpara në procesin e integritit drejt BE – së, ku vlen të përmendet se më 2014 Shqipëria e mori statusin e vendit kandidat, e cila u vendosë unanimisht nga 28 ministrat e jashtëm të vendeve të BE – së, si dhe në qershor 2018 mori rekomandim për çeljen e negociatave për anëtarësim në BE. Integrimi në BE në qasjen neo – funksionale mund të kuptohet si një shtrirje funksionale jashta sovranitetit të shteteve anëtare dhe jo si një model ndërqeveritar²⁾. Me këtë ritëm të reformave dhe të dialogut të zhvilluar me BE, Shqipëria ka praktikuar për një kohë relativisht të shkurtër disa vende të rajonit për realizimin e objektivit kombëtar drejt anëtarësimit në BE. Duhet theksuar se aktorë të rëndësishëm për anëtarësimin e vendit në BE, përveç qeverisë shqiptare janë edhe opozita, shoqëria civile apo opinionimi publik, biznesi si dhe grupet e

interesit. Një bashkëpunim konstruktiv mes këtyre aktorëve, dhe një qëndrim në unison për aspiratat europiane është jetike për hapat e radhës drejt procesit të integritit. Integrimi i vendit në BE padyshim që do të ketë efekt të menjëhershëm zinxhir në shumë hallka të jetës së qytetarëve në vend. Nga integrimi në familjen e madhe europiane thuajse do të preken të gjitha poret e shoqërisë dhe institucionet e Shqipërisë. Si fushat kryesore ku impakti do të jetë i menjëhershëm dhe i dukshëm mund të konsiderohen ekonomia, siguria, arsimi dhe shëndetësia.

Të dakorduara edhe në marrëveshjen e stabilizim asociimit mes Shqipërisë dhe BE – së, rrafshi ekonomik do të jetë një prelud i ngjashëm me ato të vendeve të BE – së. Elementet me të cila do të ndikohet në ekonominë e vendit konsistojnë në politikat ekonomike të caktuara, kontrolli financiar, tatimet, bashkimi doganor si dhe lëvizja e lirë e mallrave në kahjet reciproke. Instrumenti kryesor me të cilin do të realizohen politikat e caktuara ekonomike është Banka e Shqipërisë.

Ky institucion do ta bartë barën jashtëzakonisht të rëndësishme dhe të vështirë, që në rakordim dhe harmoni me BE – në të hartojë politika të cilat do sigurojnë një qëndrueshmëri solide dhe prosperitet ekonomik në vend. Si targete dhe detyra kryesore të caktuara nga BE për Bankën e Shqipërisë janë mbajtja nën kontroll e shkallës së inflacionit, e cila në rastin e Shqipërisë sipas BE duhet të jetë 3.0% me një marzh tolerance 1%. Rritja në vazhdimësi dhe konstante e ekonomisë gjithashtu është një çelës jetik për ecurinë dhe të ardhmen e vendit. BE e kushtëzon vendin që rritja ekonomike të jetë 6%. Kjo shifër është një target për realizimin e të cilës duhet ndërmarrë një sërë reformash për realizimin e saj. Rritja ekonomike ka ndikim të drejtpërdrejtë në kualitetin e jetës së qytetarëve, e cila synon gjenerimin e më shumë të ardhurave për qytetarët shqiptar. Sigurimi i stabilitetit makroekonomik dhe njëkohësisht edhe zhvillimi i politikave të caktuara fiskale janë nën fokusin e BE. Reduktimi i borxhit publik, reduktimi i taksave për qytetarët dhe bizneset, lufta ndaj informalitetit dhe krijimi i një klime të favorshme dhe dinamike të biznesit janë kryefjala e BE për sferën ekonomike. Sdo mend se pa përkrahjen dhe instruksionet nga institucionet e BE –së, realizimi i këtyre objektivave është thjesht një mision i pamundur.

Kontrolli financiar ka një vëmendje të shtuar nga BE. Për realizimin e kontrollit financiar janë jetësuar disa instrumente. Auditimi i Jashtëm, Auditimi i Brendshëm, Menaxhimi Financiar dhe Kontrolli, Inspektimi Financiar Publik si dhe Mbrojtja e Monedhave dhe Kartmonedhave nga Falsifikimi. Këto instrumente burojnë nga Marrëveshja

e Stabilizim Asociimit dhe realizohen me reforma rrënjësore nga Qeveria Shqiptare. Krahës ekonomisë, siguria, arsimi dhe shëndetësia janë fusha më rëndësi të veçantë nga të cilat varet rrugëtimi i Shqipërisë në BE. Siguria është e lidhur ngushtë edhe me drejtësinë. Reforma në drejtësi ka shënuar një hap tejte të rëndësishëm për integrimin në BE.

Kjo reformë e katapulton Shqipërinë para shumë vendeve të rajonit për aderimin në familjen e madhe europiane. Në domeinin e sigurisë gjithashtu janë edhe menaxhimi i kufijve të jashtëm të vendit; migracioni; Bashkëpunimi policor dhe lufta kundër krimit të organizuar me vendet e BE –së; lufta kundër terrorizmit; bashkëpunimi doganor me vendet e BE –së; bashkëpunimi në luftën kundër drogës me vendet e BE –së; politika e vizave dhe azili.

Rëndësi dhe vëmendje të shtuar nga BE kanë edhe arsimi dhe shëndetësia në vend. Dy nga shtyllat themelore të një shteti duhet të jenë të mirë konsoliduara dhe në hap më kohën si kushte kryesore për integrimin. Për rrealizimin e këtyre objektivave është e domosdoshme një paketë e tërë reformash si dhe trajnim i personave kompetent. Vetëm në këtë mënyrë arsimi dhe shëndetësia do të shëmbëllojë ato të BE – së, dhe Shqipëria do të marrë dritën jeshile në rrugën e saj drejt BE. Por, rruga deri në finishin e integritit në familjen e madhe europiane has edhe në pengesa të cilat nuk parashikohen apriori por dalin rrugës. Sot, një nga pengesat kolosale pa zhbllokimin e së cilës europa mund të konsiderohet vetëm një mirazh i paaritshëm është mungesa e opozitës shqiptare në institucionet shtetërore. Braktisja e kuvendit dhe akti i paprecedentë i djegies së mandateve nga ana opozitës padyshim që ka vështirësuar odiseadën shqiptare drejt BE –së. Përveç faktit se një shtet me demokraci të konsoliduar nuk mund të paramendohet pa opozitë në kuvend, ka ligje për aprovimin e të cilave nevojiten 2/3 e votave në kuvend. Kjo kuotë është e paaritshme pa prezencën e opozitës. Një lojë e tillë e rrezikshme rezultoi në zgjedhjet e njëanshme vendore të 2019, ku opozita i bojkotoi. Si rezultat kishim përplasje në distancë nga të dy palët, por fatmirësisht përplasja nuk u përçua edhe tek qytetarët në rrugët e Shqipërisë. Një problem tjetër kolosal është edhe krimi në vend. Nëse navigon nëpër mediat europiane edhe atyre përtej oqeanit, vendi jonë fatkeqësisht asociohet me lajme në kronikën e zezë. Droga dhe vrasja janë binomi kryesor në lidhje me Shqipërinë. Ky fakt padyshim që reflekton edhe në vendimin e vendeve të BE – së për çeljen e negociatave me vendin tonë. Prishja e imazhit të Shqipërisë përveç se e vështirëson prosperitetin e vendit për të ardhmen, ka impakt të fortë edhe në të tashmen. Sezonin e fundit veror, një numër i konsiderueshëm prenotimesh janë anuluar nga turistët e huaj në bregdetin shqiptar. Një ndërmarrësi e tillë ndikon drejtpërsëdrejt

në ekonominë e biznese shqiptare të cilat shpresat më të mëdha i kanë gjatë sezonit veror. Gjithashtu edhe investitorët e huaj rishikojnë iniciativën e tyre për të investuar në një vend ku siguria dhe shteti i së drejtës është ende fakteqësisht fragjil.

2. Lënda e hulumtimit

Duke pasur parasysh se kryefjala politike e vendeve të rajonit në përgjithësi, dhe Shqipërisë në vecanti është integrimi i vendeve në familjen e madhe europiane, për temë të magjistraturës e zgjedha ‘Dialogun Politik të BE –së me Shqipërinë’. Rrugëtimi shqiptar drejt BE ka filluar që me rënien e komunizmit në fillim të viteve 90’ dhe kjo maratonë vazhdon me intenzitet të shtuar në ditët e sotme. Kritere, ligje dhe sfida nga më të ndryshmet qëndrojnë stoisht si pengesa mes vendit tonë dhe qëllimit strategjik kombëtar, integritet në BE. Viteve të fundit, bisedimet politike mes dy palëve janë intensifikuar ndjeshëm, dhe tani jemi në rrugën e duhur për të arritur deri në stacionin e shumë dëshiruar. Reformat e ndërmarra dhe roli konstruktiv i aktorëve determinues në vend kanë shkurtuar ndjeshëm distancën mes Shqipërisë dhe BE – së.

Nuk është sekret se populli shqiptar është një nga popujt më pro – european dhe më pro – përëndimor në përgjithësi, dhe integrimi në BE shihet si e vetmja alternativë e vendit për të ardhmen. Ky qëndrim, pra integrimi i Shqipërisë në BE mbulon edhe pjesën më të madhe të partive politike në vend, e rrjedhimisht, është kryefjala e qeverive të vendit. Si rrjedhojë integrimi në BE konsiderohet si objektiv kombëtar i qeverisë aktuale të Shqipërisë. Ndryshime në legjislacion, reforma dhe investime në sektorë nga më të ndryshëm janë disa nga hapat e hedhur për t’u afruar në BE. Nëse mund të përdorim një metaforë, nuk do të ishte e ekzagjeruar nëse integrimin në BE do ta krahasonim me Graalin e Shenjtë. Me arritjen e objektivit madhor shteti shqiptar do të harmonizojë themelet e tij me ato të shteteve më të zhvilluara europiane. Populli shqiptar do të ishte krah civilizimit të cilit i takon, por, tanimë si një anëtarë me të drejta të plota dhe pjesë e procesit të vendimmarrjes. Shndërrimi i Shqipërisë si një yll më shumë në flamurin blu european, do të shënonte edhe fundin e metamorfозës së tejzgjatur të tranzicionit drejt shekullit të ri dhe sfidave të reja

bashkëkohore. Edhe mbetjet e fundit të mendësisë së sistemit të vjetër do të duken si vegime të turbullta anakronike, duke ia lënë vendin flamurit europian krahas atij shqiptar në çdo institucion vendor, dhe duke e katapultuar flamurin kuq e zi dhe gjuhën e bukur shqipe në Bruksel.

Si bazë e këtij punimi do të konsultohen dokumentacionet e ndryshme relevante në dialogun e Shqipërisë me BE, reformat e ndërmara nga qeveria shqiptare drejt këtij rrugëtimi, si dhe qëndrimet zyrtare të aktorëve kryesorë të këtij procesi në Tiranë dhe Bruksel. Dokumenti më relevant dhe i një peshe tejet të rëndësishme për procesin e vendit në BE padyshim që është Raporti i Komisionit Europian. Ky raport është i hartuar për çdo vend në proces të eurointegritimeve. Ai është i përvitshëm, dhe në mënyre tejet të detajuar analizon zhvillimet në sfera të ndryshme për ti përmbushur standardet dhe harmonizuar legjislacionin komfort kërkesave nga BE. Raporti i Komisionit Europian mund të konsiderohet si pasqyra para së cilës vendi pretendent për anëtarësim në BE e sheh veten e vet. Ku i ka përmbushur kërkesat, ku ka përmirësime dhe sferat ku çalojnë në raport me detyrimet nga BE. Sundimi i ligjit, ekonomia, arsimi, shëndetësia, siguria, shoqëria civile, liria e shtypit janë disa nga kapitujt e Raportit të Komisionit Europian të cilat publikohen me një transparencë të plotë, dhe çdo qytetar i interesuar mund të ketë qasje. Raporti i Komisionit Europian është hapi pasardhës nga arritja e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, të cilën Shqipëria e ka ratifikuar në gusht 2006. Marrëveshja e Stabilizim Asociimit është një dokument voluminoz i përbërë nga Protokolle për çështje të caktuara të detajuara në nene përkatës. Kjo marrëveshje është ratifikuar nga çdo parlament i vendeve anëtare të BE.

Reformat mund të konsiderohen si katalizatori i cili e shtron autostradën e një vendi pretendent në rrugën e tij drejt BE –së. Shqipëria nuk përbën përjashtim nga kjo formulë, dhe të gjitha qeveritë e tranzicionit janë investuar me vëmendje të shtuar në këtë proces. Një nga reformat simbol të qeverisë socialiste (PS – LSI) të ardhur në pushtet më 2013 është taksa progresive. Kjo taksë nënkupton që taksimi nuk është për të gjithë njësoj por varion nga shuma e të ardhurave. Kontributet në arkën e shtetit të një familje me të ardhura modeste është më e vogël se sa kontributet e të pasurve të cilat paguajnë më shumë në arkën e shtetit. Taksa progresive është tipike për ideologjitë e majta, ideologji kjo edhe e Partisë Socialiste në Shqipëri. Reformë tjetër me peshë të jashtëzakonshme drejt rrugëtimit në BE është edhe

reforma në arsim. Shqipëria ishte një vend i cili që pas rënies së komunizmit në fillim të viteve 90' karakterizohej me një numër tejet të madh të universiteteve private.

Universitetet e tilla ishin vështirë të kontrolluara nga ombrella shtetërore, duke e vënë në dyshim kualitetin e të diplomuarve për tregun e punës. Një ritëm i tillë rezultoi në një proporcion të zhdrejtë të të aftësuarve për punë dhe tregut të punës. Ky disbalans shkaktoi një kaos të jashtëzakonshëm tek të rinjtë, të cilët si zgjidhje në shumë raste të detyrueshme kishin largimin nga vendi. Këto pasoja janë evidente edhe sot, ku hemorragjia e largimit të të rinjve vazhdon ende. Largimet e tilla e vështirësojnë aderimin e Shqipërisë në BE, pasi për vendet anëtare është e papranueshme një eksod i tillë i të rinjve. Qeveria shqiptare si ndërhyrje emergjente kishte ndërhyrjen në këto universitete fantazëm, ku shumica prej tyre humbën licensën dhe u mbyllën. Ky hap reduktoi numrin e të diplomuarve si dhe përmirësoi kualitetin e të diplomuarve duke i shndërruar në më adapt për tregun e punës. Gjithsesi, në vjeshtën e 2018 qeveria shqiptare u ballafaqua me një protestë studentore si kurrë më parë. Protesta ishte model, ku qytetaria studentore bëri jehonë në të gjitha mediat ndërkombëtare. Padyshim që Brukseli ndiqte me vëmendje të shtuar zhvillimet në Tiranë dhe mënyrën se si qeveria do ta menaxhojë situatën e krijuar. Studentët i kishin të qarta kërkesat e tyre duke filluar nga ulja e tarifës studimore, rritja e buxhetit për arsimin e lartë, vendimmarrja e shtuar e studentëve nëpër universitete si dhe përmirësimin e infrastrukturës nëpër godinat universitare dhe konviktove. Qeveria reagoi pozitivisht ndaj kërkesave duke u dhënë plotësisht të drejtë studentëve protestuar dhe duke i siguruar ata se qeverinë do ta kenë palë në synimet e tyre. Hapat e parë drejt përmbushjes së kërkesave ishte ulja e tarifës studimore, dhe falas për ekselentët, ndërrimi i ministres së arsimit si dhe nisja e një reforme rrënjësore për arsimin e lartë. Hapat e ndërmara zhblllokuan situatën, duke shuar protestën me një menaxhim shembullor, ku si studentët ashtu edhe qeveria u ndanë të kënaqura. Sistemi arsimor sot është i harmonizuar me atë të BE dhe cilësia është shtuar ndjeshëm. Një reformë tjetër e cila ka impakt të drejtpërdrejtë tek qytetarët, dhe për të cilën ka patur vërejtje të vazhdueshme nga BE është lufta ndaj informalitetit dhe mbyllja e lojërave të fatit dhe basteve. Sot është vështirë të marrësh shërbim nga ndonjë biznes dhe të mos posedosh edhe kuponin tatimor, realitet ky i cili vetëm disa vite më parë shihej si një ëndërr tepër e largët. Ndërsa, ndalimi i lojërave të fatit dhe basteve ishte një nga reformat e cila kishte një përkrahje të gjërë popullore, përveç grupeve të caktuara të interesit. Por, reforma më thelbësore e cila kërkohet me ngulm nga BE vazhdon të mbetet reforma e famshme në drejtësi.

3. Qëllimet e hulumtimit

BE në vend konsiderohet si eliksiri i cili do të na mundësojë prosperitet, mirëqenie dhe zhvillim në të ardhmen, studimi më në hollësi i këtij rrugërimi u shndërrua në qëllimin kryesor në zgjedhjen e kësaj teme. Jo rrallë herë me fraziologjinë e integritetit është manipuluar nga politikbërës të ndryshëm, duke krijuar një amulli tek qytetarët dhe duke mos e patur të qartë detyrimet për aderim në familjen e madhe europiane. Qëllim tjetër mund të konsiderohet edhe sfidat të cilat duhet ti kalojnë qeveria, opozita, parlamenti dhe shoqëria civile për të plotësuar kushtet e parashtruara drejt cakut përfundimtar. Dialogu mes BE dhe Shqipërisë ka hasur në batica dhe zbatica nga më të ndryshmet, por sot, me një qasje optimiste mund të theksojmë se jemi më afër se kurrë BE – së.

Synimi parësorë i kësaj teze është që në mënyrë shkencore dhe kronologjike duke studiuar dhe konsultuar dokumentet dhe zhvillimet gjatë këtij rrugëtimi, por edhe në formë interviste me aktorë vendimmarrës në proces të zbërthehet relacioni në mes Shqipërisë dhe BE – së. Duke marrë parasysh se termet e përdorura në proceset eurointegruese janë tejet teknik, është fare e pritshme që edhe në publik dhe tek qytetari i thjeshtë të krijohet huti dhe mjegulli e cila jo rrallë herë çon në keqkuptime dhe në gjykime të gabuara. Fakt është se pas ndërrimit të sistemit dhe sundimit në demokracisë në vend, filluan edhe marrëdhëniet e para mes dy palëve Shqipërisë dhe BE – së. Si akt i parë i cili përmban firmën e dy palëve është nënshkrimi i aktit të Helsinkit në qershor 1991, akt ky i cili shënon pranimin e Shqipërisë në KSBE (OSBE), dhe i cili de facto i hap rrugën vendit për anëtarësim me të drejta të plota në familjen e madhe europiane.

Duke marrë parasysh gjendjen dhe rrethanat e para viteve 90' mund të dalim në konkluzion bazuar mbi fakte se Shqipëria ka realizuar progres të jashtëzakonshëm në orientimin e saj euro – atlantik. Ky rrugëtim padyshim që i ngjason një maratone e cila për të arritur deri në cakun e dëshiruar kërkon shumë punë, angazhim dhe kohë në fuqizimin e shtetit, pavarësinë e institucioneve, drejtësinë e pavarur larg nga duart e politikës dhe një shoqëri civile aktive e cila është pjesëmarrëse në procesin e vendimmarrjes. Por, fakt është se tani Shqipëria ndodhet në fazën e fundit të aderimit të saj në BE.

Në këtë punim do të konsultohet i gjithë dokumentacioni relevant që prej vitit 1991, kur u vendosën marrëdhëniet diplomatike mes Shqipërisë dhe BE – së e deri në ditët e sotme. Duke sqaruar në mënyrë të detajuar çdo dokumentacion i cili tangon dy palët, dhe

duke shpjeguar hapat e një pas njëshëm të procesit, do të mund të hedhim dritë mbi mjegullën e cila varësisht nga këndvështrimi apo qasja e shihet BE – në si një destinacion të largët apo të pamundur. Fakt i thjeshtë është se procesi i anëtarësimit në BE konsiston në një mori reforma, procedura dhe byrokraci komplekse të cilat kërkojnë vendosmëri të çeliktë për realizimin e qëllimit final. Pjesë e rëndësishme e punimit do të jetë edhe shtjellimi i përgjegjësive të palëve në procesin e integritit. Vendi i cili synon për aderim në BE, në rastin konkret Shqipëria, është njëra palë, pala tjetër është BE me kriteret e paracaktuara, por shpesh ndodh që edhe vendet e caktuara të BE – së të shndërrohen në palë për interesat e tyre të veçanta shtetërore. Shqipëria si palë e interesuar duhet që të punojë në drejtim të reformave dhe forcimit të shtetit për ti plotësuar kushtet e Komisionit Europian, dhe për të pasur një konsolidim optimal të shtetit, duke sheshuar diferencat me vendet aktuale të BE – së. Por, edhe administrimi i vendit, ecuria e qeverisjes së vendit, roli i opozitës ose transparencja në procesin e vendimmarrjes janë kushte themelore për një vend i cili aspiron për integritim në BE. Nga ana tjetër, BE si palë në proces, është thellësisht e interesuar që vendet të cilat aspirojnë për integritim, t'i zgjidhin problemet e tyre të brendshme shtetërore gjatë procesit të negociatave, që pas aderimit në familjen e madhe europiane, shtetet të shëmbëllojnë njëra – tjetrën, dhe diferencat mes tyre të mos jenë të mëdha. Një vend kandidat i cili aspiron integritimin në BE, duhet t'i plotësojë Kriteret e Kopenhagës (1993) të përcaktuara nga Këshilli Europian. Kriteret e Kopenhagës për vendet candidate për integritim në BE janë: institucione shtetërore të qëndrueshme, të cilat garantojnë demokracinë, të drejtat e njeriut, shtetin e së drejtës dhe respektimin e të drejtave të minoriteteve në vend; ekonomi tregu të lirë dhe funksionale, gjithashtu, edhe aftësinë për të përballuar presionin e konkurrencës brenda shtetit si dhe nga BE; aftësinë për të marrë përsipër detyrimet e anëtarësimit, si objektivat politik, ekonomik dhe bashkimin monetar me vendet e BE – së. Me rëndësi është të përmendet se Kriteret e Kopenhagës janë si pararojë e çeljes së negociatave me BE – në. Procesit të çeljes së negociatave mes BE – së dhe vendit i cili aspiron integritimin në familjen e madhe europiane i jepet drita jeshile në Parlamentin Europian.

Si kusht për çeljen e negociatave është që vendet anëtare duhet të gjejnë konsensus, dhe të jenë të gjitha të pajtimit dhe të votojnë pro fazës së fundit të procesit të integritit në BE. Por, duhet sqaruar keqkuptimi se me çeljen e negociatave vendi kandidat automatikisht bëhet pjesë e BE –së. Përkundrazi, pikërisht me çeljen e negociatave fillon edhe faza e fundit tejet sfilitëse dhe e vështirë e negociimit të kapitujve në mes BE – së dhe vendit kandidat. Gjithsej janë 33 kapituj, nga sfera dhe problematika nga më të ndryshmet të cilat detyrimisht

duhet të harmonizohen mes palëve. Ky punim do të shtjellojë secilin kapitull veçmas për rastin e Shqipërisë konkretisht se ku ndodhet vendi jonë në raport me kapitujt e negociatave. Vlen, të theksohet se për vendet e Ballkanit Perëndimorë, aspirante për integrim në BE, rrugëtimi dhe kushtet për integrim janë më të vështira dhe të komplikuar se sa vendet të cilat paraprakisht kanë aderuar në BE. Varësisht nga qasja dhe këndvështrimi, ky fakt mund të analizohet nga mënyra të ndryshme, por, e vërteta e pakundërshtueshme është se vet BE në ditët e sotme po e kalon një nga krizat e saj më të vështira. Vendet të cilat tashmë janë pjesë e BE –së i druhen që të bëjnë pjesë të familjes së tyre me ekonomi buzë greminës, e cila do të ishte një rast përsëritës si ai i dekadës së kaluar me Greqinë, dhe vendet e tjera të BE –së në krizë të thellë ekonomike. Por, dhe çështja Brexit ka zhvendosur vëmendjen e BE –së nga politikat e zgjerimit në atë të iniciativës së Britanisë së Madhe për braktisjen e familjes së madhe europiane. Përkundër odiseadës së pafundme të negociatave, arritja e marrëveshjes mes palëve që do t'i mundësonte braktisjen përfundimtare të Britanisë së Madhe nga BE duket e largët në horizont. Kjo problematikë e tillë kolosale padyshim që afekton edhe Shqipërinë e cila doemos me këmbëngulje dhe reforma rrënjësore duhet ta bind përfundimisht BE – në se edhe ne jemi të denjë për t'u bërë anëtare në familjen e madhe europiane. Një palë tjetër në proces janë edhe vendet e veçanta me vërejtjet dhe kërkesat e tyre kundrejt vendit që aspiton integrimin në BE. Konkretisht, në rastin e Shqipërisë, disa shtete edhe publikisht ishin kundër dritës jeshile për çeljen e negociatave me Shqipërinë. Të tillë ishin Holanda, me preteksin se shkalla e krimit nga shtetasit shqiptar në shtetin e tulipanëve. Edhe rasti i Francës bëri bujë të madhe, pasi ata refuzuan hapjen e negociatave me Shqipërinë me preteksin e numrit jashtëzakonisht të madh të azilkërkuesve shqiptar në shtetin francez. Duhet theksuar se edhe Gjermania ishte tejte e tunduar në vendimin për çeljen e negociatave me Shqipërinë, por në fund Bundestagu votoi pro por me disa kushte.

4. Hipotezat

Me dakordësi të plotë me mentorin vendosëm që në këtë temë të ndiqen dy hipoteza: hipoteza e përgjithshme dhe hipoteza e veçantë. Nuk ka dyshim se me ndihmën e këtyre dy hipotezave ne do na mundësohet që në mënyrë më koncize dhe të saktë dialogun mes Shqipërisë dhe BE –së. Në hipotezën e përgjithshme do sqarojmë infrastrukturën e

rrugëtimit të dialogut të shteteve kandidate në përgjithësi në raport me BE – në. Sdo mend se një pjesë e madhe e kësaj rruge duhet ta kalojë edhe Shqipëria në dialogun e saj me BE. Por, pikërisht, në hipotezën e veçantë do merrëmi ekskluzivisht me dialogun e Shqipërisë me BE. Ashtu si të gjitha shtetet edhe shteti shqiptar ka specifikat e veta të cilat reflektohen edhe në procesin e dialogut për aderimin në BE. Dialogu mes palëve zhvillohet në disa plane ku spikasin plani politik, plani ekonomik, plani teknik apo plani gjeostrategjik. Shqipëria është e vendosur që fillimin e dekadës së kaluar me ndërrimin e sistemit në orientimin e saj europian, dhe nuk ka plan rezervë në këtë drejtim. Pikërisht, në këtë punim do shtjellohen në mënyrë të detajuar që të gjitha hapat e ndjekura në dialogun Shqipëri – BE. Fakt është se BE është ndikuar nga zhvillimet dhe evoluimet përgjatë viteve, dhe vet ajo në disa raste ka pësuar metamorfoza në raport me politikën e zgjerimit të vendeve të ndryshme në familjen e madhe europiane. Duke ndjekur këtë logjikë, Shqipëria është e klasifikuar në vendet e Ballkanit Perëndimor, ku sëbashku me Kosovën, Maqedoninë e Veriut, Malin e Zi, Serbinë dhe Bosnjen e ndajnë sëbashku rrugëtimin drejt BE –së.

Me ndihmën e hipotezës së përgjithshme në vijim do të analizojmë historikun e BE, si dhe ciklet e zgjerimit të saj deri ditët e sotme. **Hipoteza e parë** është se pas Luftës së Dytë Botërore lindi nevoja e një bashkëpunimi më të ngushtë mes vendeve, sidomos në fushën e ekonomisë. Si rrjedhojë, 6 vende europiane Belgjika, Gjermania, Franca, Italia, Luksemburgu dhe Holanda themeluan Komunitetin European për Qymyr dhe Celik më 1951. Kjo organizatë evoluoi dhe më 1957 u krijua BE me qendër në Bruksel me po të njëjtën 6 shtete anëtare. Në fazën e saj primordiale BE ishte goxha hermetike me vendet tjera europiane duke marrë parasysh se kontinenti vjetër ende vuante pasoja kolosale nga lufta më gjakatare në historinë e njerëzimit. 6 shtetet themeluese vazhdojnë edhe sot të mbartin peshën kryesore të baticave dhe zbaticave në BE.

Hipoteza e dytë është zgjerimi i parë i BE ndodhi në gati dy dekada pas themelimit të saj më 1973. Pjesë të zgjerimit të parë të BE – së ishin shtete si Britania e Madhe, Irlanda dhe Danimarka. Padyshim që interesi i përbashkët i vendeve të unionit ishte ekonomik ku lëvizja e lirë e mallrave dhe ideja e një tregu të lirë prevalontë mbi gjithçka. Më 1981 Greqia bëhet vendi i parë i cili i vetëm bëhet anëtar i BE. Pas përqafimit të demokracisë më 1974, shtetit grek iu deshën vetëm 7 vite për të bindur BE se edhe ata ishin të denjë për t'u anëtarësuar në

familjen e madhe europiane. 5 vite më vonë, më 1986, edhe shtetet e gadishullit iberik inkuadrohen në BE. Tanimë ishte rradha e Portugalisë dhe Spanjës që sëbashku të anëtarësohen dhe ta çojnë në 12 numrin e vendeve anëtare të BE – së. Gati një dekadë më vonë, më 1995, erdhi deri tek zgjerimi i katërt i BE. Kësaj rradhe familja europiane u zgjerua edhe me 3 shtete të tjera si Austria, Finlanda dhe Suedia. Më këtë zgjerim BE ia doli me sukses të shtrihet në gati të gjithë Europën perëndimore. Ishte pikërisht viti 2004 kur BE u përfshi nga zgjerimi i saj më i madh. Familjes së madhe europiane iu bashkuan edhe 10 shtete të reja si Republika Çeke, Estoni, Qipro, Letoni, Lituani, Hungari, Malta, Poloni, Sllovaki dhe Slloveni. Zgjerimi i 2004 i BE ishte dëshmi e qartë se ideja e një unioni europian me interesa të përbashkëta ishte një sukses i jashtëzakonshëm. Rrallëkush do e mendonte se shumica e kombeve të cilat vetëm disa dekada më parë përjetonin luftëra të përgjakshme me njëra tjetër, tanimë ishin në gjendje të lëshonin nga sovraniteti i tyre shtetëror për një ide të përbashkët europiane dhe një ere të re paqësore në kontinentin e vjetër. Me rëndësi është edhe konteksti ku disa vende me të kaluar komuniste dhe të cilat ishin edhe pjesë e Paktit të Varshavës në krahë të Bashkimit Sovjetik, tanimë përqafojnë vlerat demokratike me lirinë e tregut si kryefjalë nën flamurin e përbashkët të BE. **Hipoteza e tretë** është se koha për vendet e Ballkanit të bëhen pjesë e BE do të vintë në vitin 2007 ku dy shtete si Bullgaria dhe Rumania iu bashkuan BE –së. Kjo mund të vlerësohet si një pikë kthese për Ballkanin dhe se vëmendja e BE ishte e pranishme edhe në gadishullin më problematik europian. Duhet theksuar se në atë periudhë edhe shtete të tjera ballkanike ishin në proces integrimi ku Shqipëria veçse kishte ratifikuar Marrëveshjen e Stabilizim Asociimit në parlamentin e saj më 2006. BE për herë të fundit deri më tani do t'i hapte portat e saj edhe për një vend tjetër ballkanik, Kroacisë më 2013. Kjo rezulton të jetë vala e fundit e zgjerimit të BE duke e çuar numrin total të vendeve anëtare në 28.

Ndërsa sa i përket hipotezës së veçantë do të merremi ekskluzivisht me rrugën e Shqipërisë për aderimi në BE. Sot zyrtarisht Shqipëria e ka statusin e një vendi kandidat për BE. Ky status dhe ky stad në rrugëtimin e BE ka arritur si rezultat i një pune dhe këmbëngulje të palodhur të shtetit shqiptar veçanërisht në dekadën e fundit. Shqipëria në Këshillin Europian të Selanikut më 2003 të marrë statusin e kandidatit potencial për anëtarësim në BE. Pas ratifikimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, më 24 prill 2009 Shqipëria edhe zyrtarisht aplikon për anëtarësim drejt familjes së madhe europiane. Ia vlen të theksohet se IPA fondet të dedikuara për Shqipërinë në ndihmë për integrimin në BE kanë filluar që nga viti 2007. Një datë tejet e rëndësishme në dialogun mes Shqipërisë dhe BE

padysim që shenjohej edhe 15 dhjetori 2010, ku edhe zyrtarisht qytetarët shqiptar fitojnë të drejtën e lëvizjes së lirë pa visa në zonën shengen. Kjo ishte padyshim e arritura më e madhe e shtetit shqiptar në raport me BE për kohën. Në 12 nëntor të vitit 2013 Shqipëria dhe BE e realizojnë takimin e parë dypalësh në nivele të larta, ku në agjendë ishin prioritetet kyçe që do e realizojnë integrimin e vendit në BE. Gjithsesi, ishte data 27 qershor 2014 kur Këshilli European konfirmoi statusin kandidat për Shqipërinë. Në prill të 2018 Raporti i Komisionit European e rekomandon pa kushte çeljen e negociatave mes BE dhe Shqipërisë, pasi të gjitha kushtet dhe reformat paraprake ishin plotësuar. Ky rekomandim vërteton se nga ana teknike Shqipëria tashmë është e gatshme për t'u ulur në tavolinë me palën europiane për plotësimin e çdo kapitulli të veçantë para anëtarësimit në BE. Për të vërtetuar se edhe BE kohë pas kohe pëson evolime dhe metamorfoza, dhe për të treguar se 'muaji i mjaltit' i idesë së një Europe të bashkuar tashmë është në muzg tregon fakti se Britania e Madhe është me valixhet në dorë në kahje të kundërt nga BE, dhe se vëmendja e parashikuar e zgjerimit të rradhës së BE ka humbur rrugen në mugëtirën e vorbullës së Brexit. Përkundër faktit të rekomandimit pa kushte nga Komisioni European më 2018, Parlamenti European në qershor të 2019 e shtyu për në vjeshtë vendimmarrjen e saj definitive. Për arsye të njohura dhe të stërpësëritura tashmë, në tetor 2019 Parlamenti i BE refuzoi çeljen e negociatave me Shqipërinë duke krijuar precedentin e parë të një refuzimi pas rekomandimit pa kushte nga Komisioni European.

5. Metodatat e Hulumtimit

Për realizimin me sukses të hulumtimit në fjalë, do të konsultohen burime të ndryshme kombëtare dhe ndërkombëtare. Literatura do të jetë një komponent themeltar në punën e hulumtimit, qoftë ajo shqiptare apo e huaj. Gjithashtu, do të merren si bazë edhe komunikatat dhe fjalimet e bartësve të institucioneve kompetente shqiptare dhe ato europiane. Rrafshi i tretë mbi të cilin do të bazohet hulumtimi do të jetë edhe konsultimi me profesorë të lëmisë. Metodatat e shfrytëzuara në këtë hulumtim do të konsistojnë në metoda komparative, metoda analitike dhe metoda historike. Me ndihmën e metodës komparative do mund të krahasojmë procesin e dialogut të Shqipërisë me BE me procesin e dialogut të vendeve tjera e sidomos ato të rajonit me BE. Me metodën analitike do hulumtojnë aspektin teknik të dialogut diplomatik mes shtetit shqiptar dhe BE. Reformat dhe kushtet për t'u anëtarësuar në BE do të jenë kryefjala e metodës analitike. Ndërsa në metodën historike do i hedhim një sy procesit të dialogut mes dy palëve që nga faza embrionale, deri në zhvillimet e ditëve të sotme.

Shqipëria e ka si synim të saj kombëtar, të stampuar edhe në programin e qeverisë integrimin sa më të shpejtë në BE. Me metodën komparative do krahasojmë odiseadën shqiptare në raport me rrugëtimin e vendeve të rajonit, e veçanërisht të Ballkanit Perëndimor drejt qëllimit të përbashkët, aderimit në BE. Duke analizuar më një optikë të tillë vendi jonë është pak a shumë në të njëjtin stad me vendet e tjera fqinje dhe të rajonit në autostradën drejt familjes së madhe europiane. I vetmi shtet i cili me hapa gjigand ia kaloi Shqipërisë dhe të gjithë vendeve të Ballkanit Perëndimor drejt procesit të eurointegritimeve padyshim që është Kroacia. Ngjashëm me shtetin shqiptar, edhe shteti kroat u identifikua nga ana e BE në Samitin e Selanikut më 2003 si vend potencial për integrim. Gjithsesi për dallim nga vendi jonë, Kroacia me një shpejtësi për tu patur zili, me reforma rrënjësore, çeljen e negociatave dhe sheshimin e çdo kapitulli në procesin e screening, ia doli që një dekadë më vonë, më 2013, ta bindë familjen e madhe europiane që t’ia hap portat e integritimit. Kjo e arritur e shtetit kroat ka themele të fuqishme të bazuara me një demokraci të konsoliduar, drejtësi të pavarur dhe çuarjen e klasës së vjetër politike në pension dhe individë të caktuar para përgjegjësisë dhe pas hekurave.

Për Shqipërinë, shteti kroat dhe rrugëtimi i saj mund të shihet si një manual për të arritur cakun e shumëpritur. Karakteristikat e ngjashme mes dy vendeve si aspekti gjeografik, ku të dy vendet prehen buzë Adriatikut, hegjemonia demografike, bazat për ekonominë si dhe burimet natyrore si dhe miqësia e ndërsjellë e kahmotshme i bëjnë dy vendet me shumë të përbashkëta. Në metodën krahasimore padyshim që Kroacia është ylli verior të cilin Shqipëria duhet ta ndjek në autostradën e saj diplomatike drejt BE. Përveç shtetit kroat, Mali i Zi është një tjetër vend i Ballkanit Perëndimor i cili më hapa gjigand po hapëron drejt BE – së. Për dallim nga vendi jonë, shteti malazez i ka hapur negociatat dhe po merret me çdo kapitull në veçanti. Duhet theksuar se për një shtet i cili është shpallur i pavarur vetëm në vitin 2006, stadi në të cilin gjendet ai sot është një e arritur për të patur vërtet zili. Ndryshëm nga Shqipëria, Mali i Zi i ka çelur negociatat me BE që nga viti 2012, dhe tanimë është duke punuar në kapitujt e veçantë. Duhet theksuar se nga vendet e Ballkanit Perëndimor, Mali i Zi është shteti lider në rrugëtimin drejt BE. Shteti me të cilin fati ka dëshiruar që të ketë me së shumti ngjashmëri në procesin e dialogut me BE, është Maqedonia e Veriut. Shteti fqinj ka marrë statusin e vendit kandidat që nga viti 2005, ndërsa Shqipëria, statusin e vendit kandidat e ka marrë gati një dekadë më vonë më 2014. Pra, që nga viti 2005 Maqedonia e Veriut po pret që të hapen negociatat mes saj dhe BE. Duhet theksuar se Maqedonia e Veriut me

marrëveshjen e Prespës më 2018 e përfundoi një kontekst prej disa dekadash me Greqinë, duke u pajtuar që të ndërrojë edhe emrin e shtetit për hir të integriteteve euroatlantike. Për dallim nga Shqipëria, Maqedonia e Veriut po merr rekomandim pozitiv për çeljen e negociatave që nga viti 2009. Fati ironik i dy vendeve, Shqipërisë dhe Maqedonisë së Veriut ishte që edhe me shpresa shumë të larta, edhe në tetor 2019 të dy vendet u refuzuan nga Parlamenti Europian për çeljen e negociatave. Dy fqinjëve të Ballkanit Perëndimor nuk u mbetet veçse të presin për një dritë jeshile në raport me çeljen e negociatave në qershorin e 2020. Sdo mend se krahasimi më interesant është ai mes Shqipërisë dhe Serbisë në dialogun respektiv me Brukselin zyrtar. Ngjishëm si vendi jonë, edhe Serbia është identifikuar si vend potencial për integrim në BE në Samitin e Selanikut të vitit 2003. Interesant është fakti se përkundër problematikave të dekadës së fundit të shekullit të kaluar, dhe kontekstit ende të hapur me Kosovën, shteti serb sot formalisht është para shtetit shqiptar në agjendën europiane.

Përkundër zgjidhjeve në pritje, shteti serb zyrtarisht i ka hapur negociatat me BE në janar të 2014 me Konferencën e Parë ndërqeveritare mes BE dhe Serbisë. Sipas analizave objektive të ndryshme, i vetmi spjegim logjik për standard të dyfishtë të BE me Serbinë në raport me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor, dhe mbyllja e njërit sy nga Brukseli zyrtar për avancimin e shtetit serb në procesin e integritimit në BE, është rëndësia e saj gjeostrategjike, dhe interesi jetik për ta patur Serbinë në rradhët e veta. Joshja nga nemesis i vjetër europian, Ruisë mund të jetë fatale për rrugën e integritimit në BE, dhe vendi shumë problematik shpejt mund të ndërrojë kahje drejt lindjes. Një frikë e tillë, sidomos pas flirtimeve të vazhdueshme ruso – serbe e kondicionojnë edhe qasjen e Brukselit zyrtar në raport me Serbinë. Këto arsye e bëjnë të vështirë krahasimin mes Shqipërisë e Serbisë, sepse gjendja reale nuk e reflekton atë formale në odiseadën e dy vendeve drejt BE. Gjithsesi, duhet theksuar se edhe përkundër faktit se Serbia po çel kapitujt e veçantë, ajo ka kusht një zgjidhje përfundimtare me Kosovën për aderimin përfundimtar të shtetit serb në BE. Në krahasim me Kosovën, shteti shqiptar është përpara në rrugëtimin drejt BE. Kosova si një shtet i ri ka një problem gjigand përpara saj: një marrëveshje përfundimtare me Serbinë. Në raport me BE, Kosova është në proces të nënshkrimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, dhe më pas do zhblllokohet edhe procesi eurointegrues. Me zgjedhjet e fundit parlamentare të tetorit 2019,

qytetarët kosovar dëshmuar një pjekuri dhe demokraci për tu marrë shembull, dhe dëshmuar se janë të gatshëm ta shtyjnë përpara agjendën integruese. Ngjashëm si Kosova edhe Bosnja është prapa Shqipërisë në dialogun me BE.

Në metodën analitike do shtjellojmë pjesën teknike të dialogut mes Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar. Deri tani, me sukses janë realizuar të gjitha detyrimet mes palëve, ku padyshim vlen të përmenden ratifikimi i Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit më 2009, liberalizimi i vizave më 2010, si dhe rekomandimet pozitive për çeljen e negociatave. Pjesa e fundit e puzzle ka mbetur çelja formale e negociatave mes palëve. Gjithsesi, është me rëndësi të theksohet se edhe pa çeljen zyrtar të negociatave, shteti shqiptar ka filluar procesin e screening me reformat e kërkuara, ku reforma në drejtësi është model për të gjithë. Rrugëtimi sfilites i filluar fomralisht me Samitin e Selanikut i shoqëruar me reforma rrënjësore, tanimë po arrin në stacionin e fundit para aderimit në BE, atë të çeljes së negociatave mes palëve.

6. Rëndësia e Punimit

Rëndësia e hulumtimit konsiston në përpjekjen që në mënyrë dhe metoda shkencore sadopak të shpërbëjë mjegullën atrofizuese e cila e mbërthen këtë çështje nga të katër anët. Duke pasur parasysh që ky proces ka rezultuar një maratonë e vërtetën mbi dy dekada, volumi i aktorëve, dokumenteve dhe sfidave është vërtet enorm dhe i pakrahasueshëm me ndonjë proces tjetër analog. Procesi i nisur nga kontaktet e para mes dy palëve në fillim të viteve 90', që nga identifikimi i shtetit shqiptar si vend potencial për anëtarësim në BE në Samitin e Selanikut, më pas Marrëveshja e Stabilizim Asociimit e deri në rekomandimin pa kushte të Komisionit Europian në fillim qershorin e këtij viti, përbëjnë mozaikun e një odiseade unike në llojin e vet. Këto janë arsyet kryesor që si student i diplomacisë, më kanë sfiduar për të zgjedhur një temë që si target kryesorë ka pikërisht anëtarësimin e vendit në BE.

Që nga ndërrimi i sistemit para dy dekadave, targeti absolut kombëtar vazhdon të mbetet integrimi i shtetit shqiptar në familjen e madhe europiane. Kushdo qoftë në pushtet, e majta ose e djathta, orientimi euroatlantik ka qenë i patundur për Shqipërinë. Sdo mend se pas daljes së një periudha gjysmëshekullore të një komunizmi ekstremisht të egërt, hapat e

parë drejt perëndimit do të ishin të vështirë dhe jo me ritmin e dëshiruar. Rrënimi i çdo mbetje komuniste, dhe rindërtimi i një shteti demokratik nga themelet i kushtoi shtetit shqiptar një dekadë të tërë, ku BE shihej si një ëndërr e largët në horizont. Por, me evoluimin dhe metamorfozës demokratikë që e kaploi vendin, në mënyrë të natyrshme filluan edhe formalisht e konkretisht ndërtimi i dialogut mes Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar. Qytetari shqiptar me të drejtë është sflitur nga diskursi dhe retorika europiane për gati tre dekada tashmë, por në asnjë mënyrë nuk guxojmë të heqim dorë tani kur portat e shumëdëshiruara të BE janë më afër se kurrë. Vendi ende në tranzicion, standardi jo i kënaqshëm ekonomik, një drejtësi ende fragjile, një shëndetësi dhe arsim tek të cilët ka ende vend për përmirësim, dhe sëfundmi shndërrimi në himn i fjalës krim mund të jenë indikacione për një stepje të qytetarit të zakonshëm shqiptar. Por, nuk duhet harruar kursesi se nga kemi ardhur dhe sa peripeci ka kaluar atdheu jonë i përbashkët deri në këtë pikë. Si statistikisht ashtu edhe në jetën e gjithsecilit nga ne, vendi jonë nuk ka patur kurrë më parë më shumë prosperitet dhe arsye për të patur shpresa dhe entuziazëm për një të ardhme të ndritshme.

Shqipëria është në fazën e fundit të procesit të dialogut me BE. Rekomandimi pa kushte i Këshillit European dëshmon se detyrat e shtëpisë nga shteti shqiptar tashmë janë plotësuar për çeljen e negociatave. Gjithsesi, situatat dhe rrethanat objektive ku gjendet sot BE rezultuan në mosdhënien e dritës jeshile të çeljes së negociatave me vendin tonë. Duke cituar presidentin e Komisionit European, Jean Claude Juncker, Shqipëria ka plotësuar të gjitha kushtet për çeljen formale të negociatave, por zhvillimet e brendshme dhe problematikat e vet BE e pamundësuan një gjë të tillë.

Rëndësia e aderimit final të vendit tonë në BE do të ketë impakt të drejtpërdrejt në jetën e qytetarëve. Tragu për bizneset do të hapet në të katër anët e kontinentit të vjetër, duke shumëfishuar mundësitë për bizneset shqiptare. Gjithashtu, shtetasit shqiptar do mund t'i provojnë aftësitë e tyre në vendet perëndimore pa asnjë pengesë. Radhët e gjata nëpër ambasada dhe termet si visa apo lejeqëndrim do shndërrohen në fantazma anakronike të së kaluarës. Tashmë jemi në fund të dekadës së tretu ku diskursi për integrimin në BE është shndërruar në mënyrë të pavetëdijshme në pjesë të pandarë të realitetit tonë. Sidomos gjatë vitit të fundit ku pritshmëritë ishin tejet enorme për çeljen me sukses të negociatave mes Shqipërisë dhe familjes europiane, mediat dhe rrjetet e ndryshme sociale kanë qenë të

stërm bushura me lajme dhe të dhëna të koklavitura në raport me dialogun diplomatik mes palëve.

Ia vlen të theksohet se shkaktar kryesor për zhgënjimin e vitit të fundit nga Parlamenti Europian për vendimin për mosçeljen e negociatave me vendin tonë ka të bëjë me problemet e brendshme me të cilat po ballafaqohet BE. Tashmë është fakt se ideja e një europe të bashkuar pa barriera dhe kufij po has në antagonizma të thellë nga vet vendet më të rëndësishme të familjes së madhe europiane. Problematika të tilla si vala e emigrantëve, simptoma e të majtës ekstreme e cila po fuqizohet çdo ditë e më shumë në zemër të europës, vështirësitë ekonomike të vendeve të caktuara brenda unionit, janë shkaktar që të rritet skepticizmi për zgjerimin e rradhës të BE. Një problematikë e cila ka turbulluar ujërat brenda BE padyshim që ka të bëjë me Brexit. Ditët e sotme BE po investohet me të gjithë potencialin e saj në problematikën e Brexit, me synimin e respektimit të vullnetit të sovranit britanik, por edhe me arritjen e një marrëveshje të kënaqshme për të dy palët, qoftë BE – në, qoftë Britaninë e Madhe.

Brexit ka gllabëruar disa kryeministra në Britani të Madhe, dhe zgjedhje të reja janë në horizont për të arritur një herë e përgjithmonë marrëveshjen e largimit nga BE. Padyshim se çështja më sensitive e palëve në këtë proces është vijimi i politikave të tregut, dhe shpikjen e një formule për vazhdimin e lëvizjes së lirë të mallrave edhe pas braktisjes së BE nga një nga anëtarët e saj më të vjetër, Britania e Madhe. Këto edhe indikacione të tjera të ngjashme kanë spostuar agjendën për zgjerim të BE në atë të reformimit të brendshëm, pishtarin e scë cilës e mbart shteti francez.

Duke iu shmangur bërjes palë, dhe duke mos anuar tifozërisht nga valët ditore të politikës, ku ca hedhin shigjeta drejt pushtetit, ca të tjerë hedhin helm ndaj opozitës, dhe ca të tretë derdhin vrer nga fake news dhe opinionit publik do arrijmë në mënyrë racionale të kuptojmë shkaktarët dhe arsyet e ngecjes momentale të procesit të integritit të vendit tonë në familjen e madhe europiane. Në procesin e dialogut diplomatik mes Shqipërisë e BE, nga faktorët e brendshëm shqiptar nuk rezulton ndarje mes të mirëve dhe të këqinjve. Vet fakti se shumica dërmuese e qytetarëve janë pro integritit sa më të shpejtë të vendit në familjen e madhe europiane, dhe faktit tjetër se të gjitha palët politike dhe opinionit publik bien dakort se atdheu jonë i përbashkët nuk ka alternativë tjetër pos integritit sa më të shpejtë në BE, dëshmojnë se gjuetia e shtrigave për fajtorin e brendshëm është një mendësi e të kaluarës, e

cila për hir të së vërtetës vetëm mundet të zvarritë edhe më tej procesin duke çuar sinjale me nuanca anomalie drejt Brukselit zyrtar. Rëndësia e punimit do bazohet në qasjen objektive të procesit të dialogut politik mes vendit tonë dhe BE. Ky punim do të jetë para se gjithash një ndihmë shtesë në nuanca të një punimi shkencor për studentët të orientuara në marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe BE – së. Gjithashtu edhe palë të tjera për çështje të caktuara hulumtuese apo thjesht kuriozitet në një nga temat më të shtjelluara në vendin tonë, mund të konsultohen me këtë punim.

7. Analiza e dokumentacionit si teknikë

Realizimin e një punimi të ndërtuar rreth temës së Dialogut Politik mes Shqipërisë dhe BE – së është thjesht i pamundur duke mos u bazuar në dokumentet e shkëmbyera mes dy palëve në proces. Secili hap i ndërrmarë, çdo përparim i bërë drejt portave të familjes europiane padyshim që shoqërohet me dokumentacionin përkatës me firmat e Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar. Dokumentet të cilat i kam konsultuar në procesin e dialogut Shqipëri – BE janë: Akti i Helsinkit, Marrëveshja e Samitit të Selanikut, IPA fondet, Raporti i Komisionit European 2016 dhe Raporti i Komisionit European 2018.

Dokumenti i parë të cilin e kam analizuar për realizimin e tezës është Akti i Helsinkit. Rruga deri te nënshkrimi i Aktit të Helsinkit sdo mend se nuk ishte e thjeshtë, por, përkundrazi, firma finale ishte si rezultat i një vëzhgimi të detajuar të KSBE (OSBE) në shtetin shqiptar. Vëmendje më të madhe KSBE i kushtoi tre shtyllave kryesore në vendin tonë edhe atë: të drejtat e njeriut, demokracia dhe shteti ligjor. Agjenda e përfaqësuesve të KSBE për raportin final për Shqipërinë konsistonin në takime me qeverinë, me Forumin për Mbrotjen e të Drejtave të Njeriut, Shoqatën e ish të Burgosurve dhe të Internuarve Politik, me përfaqësues të kishës katolike, takim me përfaqësues të komunitetit musliman, takim me Lidhjen e Gazetarëve të Pavarur, si dhe vizita në disa qytete të mëdha të vendit tonë. Një reputacion i Mirë për Shqipërinë ishte konkluzioni final pas një skanimi të thellë të vendit nga ana e përfaqësuesve të KSBE. Kjo ngjarje u pasua me firmosjen e Aktit të Helsinkit nga ana e presidentit shqiptar më 16 shtator 1991. Ky akt u krye në Ministrinë e Punëve të Jashtme të Finlandës në prani të të gjithë vendeve anëtare. Me firmosjen e këtij dokumenti nga ana e Presidentit, Shqipëria mbante mbi supe angazhimet e plota për përmbushjen e të gjitha detyrmive që rrjedhin nga Akti i Helsinkit. Pra, pikërisht ky dokument cilësohet si i

pari ndër shumë të tjerë në marrëdhëniet mes Shqipërisë dhe BE – së. Me nënshkrimin e një dokumenti të tillë Shqipëria edhe zyrtarisht do e fillojë odiseadën e saj me një numër mjaft të madh të firmosjeve të dokumentacioneve tjera për arritjen e cakut final, integrimin e vendit në BE. Duke patur parasysh periudhën e errët gjysmëshekullore diktatoriale nga e cila vinte, mund të gjykojmë se shteti shqiptar, me arrdhjen e sistemit demokratik, edhe pse në fazën e vet primordiale, nuk humbi aspak kohë në orientimin e saj perëndimor. Shqiptarët i dëshmuar të gjithë botës se vazhdojnë të mbeten një popull evropian duke e vulosur njëherë e përgjithmonë të ardhmen e tyre euro – atlantike.

Samiti i Selanikut dhe Shqipëria - dokumenti i parë ku Shqipëria përmendet si anëtare e BE në të ardhmen është Samiti i Selanikut më 2003 ku pikërisht Shqipëria sëbashku me shtetet e tjera të Ballkanit Perëndimor identifikohen si kandidatë potencial për integrim në BE. Dokumenti tjetër pasues i cili shënon një hap gjigand të Shqipërisë në dialogun e saj me BE padyshim që është nënshkrimi i Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit. Kjo marrëveshje më 2006 është firmosur dhe ratifikuar nga kuvendi shqiptar nga njëra anë dhe firmosur nga të gjitha vendet anëtare dhe ratifikuar nga kuvendet përkatëse të shteteve anëtare në BE nga ana tjetër. Gjithsesi, hyrja në fuqi e dokumentit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit ka hyrë në fuqi në prill të vitit 2009. Një dokument tjetër i një rëndësie të veçantë padyshim që është edhe ai i IPA fondeve. IPA fondet janë grande financiare për projekte të caktuara, të cilat do ndihmojnë ta përgatisin Shqipërinë drejt rrugës së aderimit të saj drejt familjes së madhe europiane. Për herë të parë IPA fondet të dedikuara për Shqipërinë ishin të gatshme në vitin 2007. Dokumenti tjetër i një rëndësie tepër të veçantë në raportin e shtetit shqiptar me BE është edhe aplikimi formal për t'u anëtarësuar në BE. Ky dokument është dërguar në zyrat e BE nga Tirana zyrtare menjëherë pas hyrjes në fuqi të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, pra në prill 2009. Kjo përbën edhe një dëshmi shtesë për vullnetin e shtetit shqiptar për të plotësuar detyrimet e nevojshme që sa më shpejt të jetë e mundur ta shndërrojë ëndrrën e kahmotshme kombëtare, anëtarësimin e vendit në familjen e madhe europiane, pikërisht aty edhe ku i takon vendi Shqipërisë. Heqja e regjimit të vizave për zonën shengen të shtetasve shqiptar gjithashtu përbën një dokumentacion me shumë vlerë në raport mes dy palëve. Falë kësaj arritje, në dhjetor 2010 edhe shtetasit shqiptar, ngjashëm si ato evropian iu mundësua e drejta për të lëvizur lirshëm në të katër anët e kontinentit të vjetër. Në shkurt të 2011 një plan i hartuar me përmbajtje prej 12 pikave iu dorëzua Shqipërisë nga ana e Komisionit Evropian. Pikërisht këta 12 pika duhej të zbatoheshin nga qeveria shqiptare për të marrë rekomandim

pozitiv për çelje të negociatave nga ana e Komisionit Europian. Plotësimi i 12 pikave nga pala shqiptare rezultoi në hapin e radhës. Në tetor 2012, Komisioni Europian publikon dokumentacionin ku Shqipëria rekomandohet si vend me statusin e kandidate për integrim në BE. Ky rekomandim hyri në fuqi në qershor 2014 kur Këshilli Europian konfirmoi statusin e vendit kandidat për integrim në BE për Shqipërinë. Kjo e arritur e jashtëzakonshme ishte si shpërblim për punën dhe rezultatet e treguara nga pala shqiptare në raport me kërkesat e BE.

Subjektet e reformave në rrugë eurointegruese ishin të gjitha sferat e jetës duke filluar nga ajo e drejtësisë, sigurisë, të drejtave të njeriut, shëndetësisë, arsimit apo administratës publike. Tanimë dialogu mes Shqipërisë dhe BE ishte i një niveli të avancuar dhe shteti shqiptar katapultohet në subjekt të shtetit në pritje të çeljes së negociatave me BE, dhe formalisht të fillojë procesin e screening dhe të merret me secilin kapitull të negociatave në veçanti. Vlen të theksohet se në nëntor 2013 u zhvillua edhe takimi i parë në nivele të larta të dialogut mes dy palëve ku në agjendën e diskutimit ishin Prioritetet Kyçe të cilat duhet të aplikohen nga shteti shqiptar. Në të njëjtën kohë, dokumentet me rëndësi të veçantë në dialogun mes Shqipërisë dhe BE – së janë edhe Raportet e Komisionit Europian të vitit 2016 dhe vitit 2018. Në të dyja rastet, në dokumentacion tejet voluminoz, Komisioni Europian dëshmon dhe faton në kapituj të veçantë të sferave të ndryshme se pse Shqipëria e meriton rekomandimin pa kushte për çeljen e negociatave me Brukselin zyrtar. Përkundër dokumentacionit të tillë, tejet serioz, Parlamenti Europian deri më tani nuk ka shfaqur gatishmëri dhe vullnet të duhur që më në fund, edhe formalisht të çelen negociatat mes palëve.

Disa nga dokumentacionet më të rëndësishme në dialogun politik mes Shqipërisë e BE tani më janë realizuar, dhe prehen në arkivat reciproke. Dokumentet e tilla shërbejnë si katalizator për sundim të ligjit, ku të gjithë qytetarët janë të barabartë. E kundërta e një sistemi bazuar në ligj është sistemi bazuar në marrëveshje të fshehta ndërmjet bosëve të politikës dhe klientëve të tyre³⁾. Gjithsesi, ka ende dokumente me vlerë të cilat i presin në tavolinë palët deri në qëllimin final. Të tilla janë edhe secili nga 33 kapitujt e negociatave mes palëve, ku secili kapituj kërkon investim të veçantë. Me realizimin me sukses të 33 kapitujve të procesit screening, Shqipëria më në fund do shëmbëllezë një shtet me një demokraci të konsoliduar, e cila do shëmbëllezë vendet perëndimore, dhe do jetë e gatshme t'i bashkohet familjes së madhe europiane. Organizatat Ndërkombëtare janë pjesë e korpusit të

Marrëdhënieve Ndërkombëtare dhe diplomacisë⁴). E tillë është edhe BE dhe diplomacia do të jetë çelësi kryesor në rrugëtimin drejt saj.

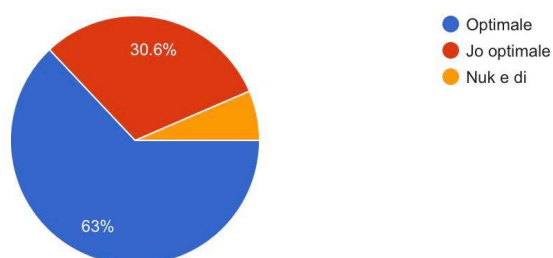
8. Anketa si Teknikë

Krahas dokumentacionit, edhe anketa përbën një instrument tejet të rëndësishëm në në perceptimin e opinionit publik për procesin e integritimit në BE. Politikbërja fokusohet në mënyrën se si bëhen politikat dhe jo në përmbajtjen e vetë politikave dhe pasojave të tyre⁵). Kjo dëshmohet edhe në përgjigjet e qytetarëve në anketë.

1. Si e vlerësoni kohën e dialogut të zhvilluar në mes Shqipërisë dhe BE

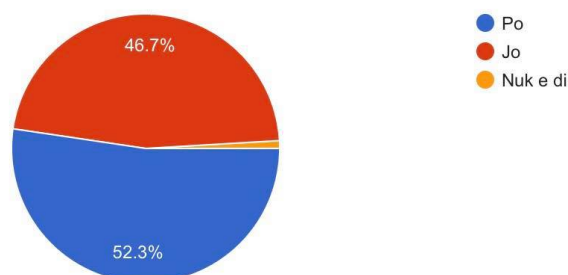
108 responses

Qytetarët shqiptarë dëshmojnë një optimizëm të theksuar në procesin e dialogut mes Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar.

2. A e ka merituar Shqipëria integrimin në BE vite më parë?

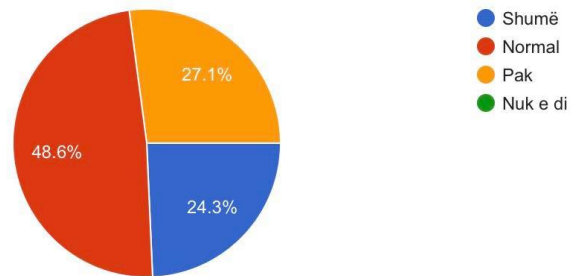
107 responses

Nëse Shqipëria ka merituar integrimin në BE vite më parë, qytetarët janë përgjigjur në mënyrë tejet të balancuar. Gjithsesi, me mazhorancë të lehtë qytetarët mendojnë se Shqipëria ka merituar të jetë pjesë e familjes së madhe europiane.

3. Sa jeni të kënaqur me avancimin e Shqipërisë në BE?

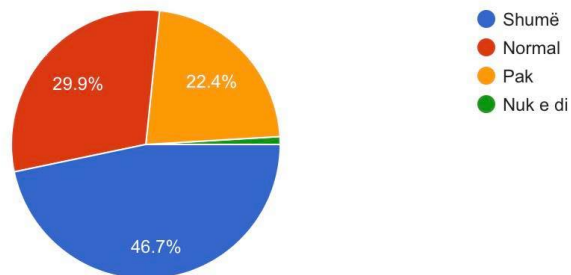
107 responses

Shumica e qytetarëve gjykojnë se shteti shqiptar po avancon me ritme normale dhe të sigurt drejt integritimit në BE.

4. Sa jeni të kënaqur me qeverinë Rama dhe proceset politike në rrugëtimin drejt BE?

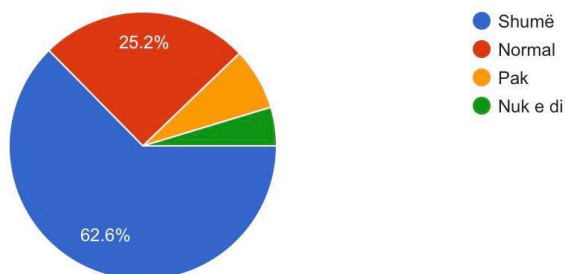
107 responses

Investimi i qeverisë Rama për integrimin në BE dëshmohej edhe në anketë, ku 46.7% të të anketuarve shprehen se janë shumë të kënaqur me punën e qeverisë në raport me integrimin drejt BE.

5. Sa do ndikojë Reforma në Drejtësi në rrugën drejt BE?

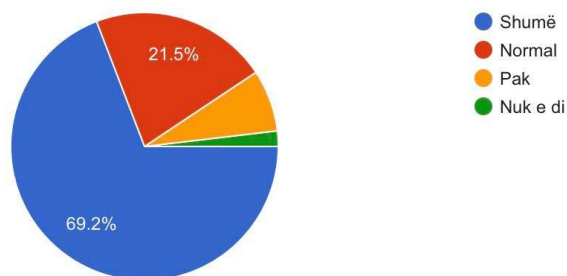
107 responses

62.6% e të anketuarve shprehen se Reforma në Drejtësi ka ndikim të madh në rrugëtimin drejt BE. Një gjyqësor i pavarur, i ngjashëm me atë të vendeve të BE, është një garanci shtesë për një të ardhme me plot prosperitet për vendin tonë.

6. Sa ndikon krimi, droga dhe problemet me ligjin në avancimin drejt BE?

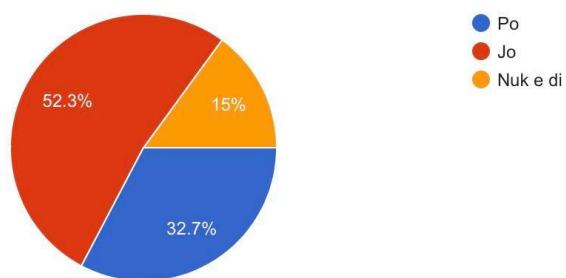
107 responses

Krimi, droga dhe problemet e tjera me ligjin janë cilësuar si pengesa të mëdha në rrugën drejt BE. 69.2% të qytetarëve kanë një mendim të tillë.

7. A e ka Brukseli zyrtar qasjen e njëjtë me Shqipërinë si me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor?

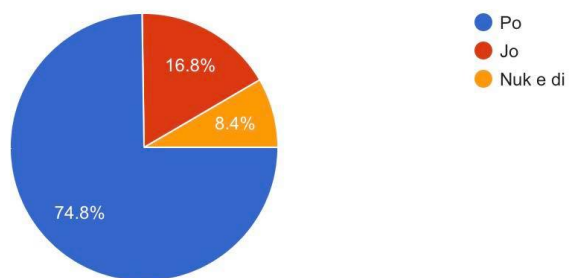
107 responses

52.3% e të anketuarve gjykojnë se BE është selektive dhe nuk ka qasje të njëjtë me Shqipërinë ashtu si me vendet e tjera të Ballkanit Perëndimor. Hapja e vonshme e negociatave është shkaktari kryesor për krijimin e një opinioni të tillë tek qytetarët shqiptar.

8. A është BE një organizatë ndërkombëtare me perspektivë për të ardhmen?

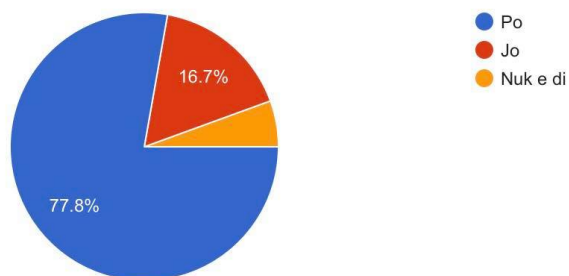
107 responses

Se shqiptarët janë një popull që besojnë në idenë e një Europe të Bashkuar dëshmon fakti se 74.8% e të anketuarve gjykojnë se BE është një organizatë ndërkombëtare me perspektivë për të ardhmen.

9. A ndikojnë turbulencat politike brenda BE në politikën e tyre të zgjerimit në raport me Ballkanin Perëndimor?

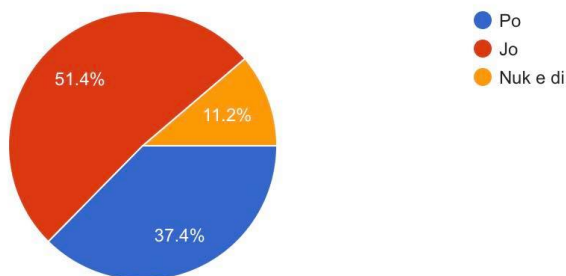
108 responses

Mazhoranca e të anketuarve mendojnë se turbulencat politike brenda BE ndikojnë në politikën e tyre të zgjerimit me Ballkanin Perëndimor. Brexit si dhe afirmimi i ekstremeve politike në vendet e BE kanë ndikuar në spostimin e politikës së zgjerimit në plan të dytë.

10. A mendoni se dialogu është udhëhequr si duhet dhe me përkushtim nga klasa politike shqiptare (pozita dhe opozita)?

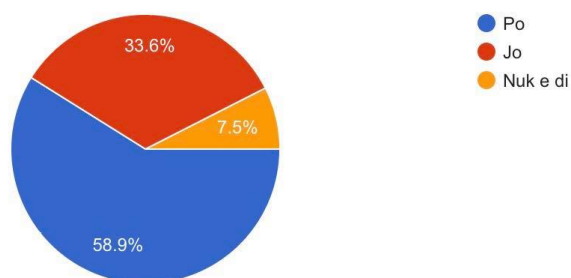
107 responses

Qytetarët e anketuar me një shumicë prej 51.4% nuk janë të kënaqur me përkushtimin e klasës politike në vend në raport me integrimin në BE. Ky fakt dëshmon se qytetarët presin më shumë nga politikbërësit në drejtim të integritit në familjen e madhe europiane.

11. A besoni se Shqipëria do jetë pjesë e BE brenda 5 viteve të ardhshme?

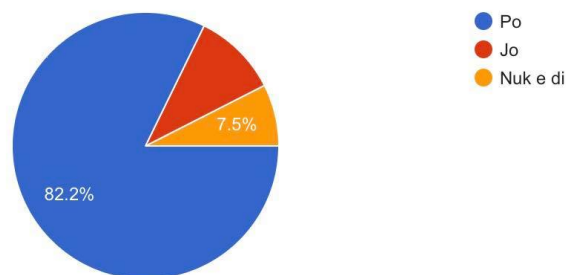
107 responses

Shqiptarët me 58.9% besojnë se Shqipëria në 5 vitet e ardhshme do realizojë ëndrrën për aderim në BE. Kjo e arritur do shënonte një nga fitoret më të mëdha jo vetëm të shtetit shqiptar, por edhe të të gjithë shqiptarëve në të katër anët e botës.

12. A dëshironi që fëmija juaj të jetojë në Europën e Bashkuar?

107 responses

Se qytetarët shqiptar besojnë në BE dëshmon edhe fakti se 82.2% e të anketuarve do preferonin që fëmijët e tyre të jetonin në Europën e Bashkuar.

9. Pluralizmi në Shqipëri dhe hapja ndaj Europës dhe SHBA

Shteti shqiptar lindi në një kohë kur Komuniteti European po gëlontë nga Perandoritë fantazma të cilat ishin ishin në grahamat e tyre të fundit, dhe rrjedhimisht kërkohej një rend i ri politik european. Shqipëria në fillim të shekullit të 20' ishte në një gjendje sfilite në administrimin e një perandorie të rrënuar tashmë si Perandoria Osmane, por, nga ana tjetër fqinjët e saj nga të katër anët po tentonin të amputonin pjesë territoriale nga trugu i saj. Elita politike shqiptare e kohës ishin burra të shkolluar në universitetet më në zë të kohës, dhe diplomatë të cilët zotëronin disa gjuhë të huaja. Në pafuqi për t'u përballur të vetëm kundër të gjithëve në të njëjtën kohë, përfaqësuesit shqiptar trokitën në portat e Fuqive të Mëdha të kohës, për të gjetur aleat dhe mbështetje. Shqipëria fitoi pavarësinë më 28 nëntor 1912. Gjithsesi, pavarësimi i vendit nuk rezultoi në konsolidimin përfundimtar të shtetit, por, përkundrazi pikërisht më 1913 do fillonin edhe sprovat e para për shtetin e ri shqiptar.

Konferenca e Ambasadorëve në Londër shënon edhe kontaktin e parë shtetërorë mes Shqipërisë nga njëra anë, dhe Komunitetit European nga ana tjetër. Ia vlen të theksohet se Shqipëria në Konferencën e Ambasadorëve në Londër nuk kishte përfaqësues, por ishte subjekt diskutimesh për kufijtë e saj nga ana e Fuqive të Mëdha. Fuqitë e Mëdha të kohës rezultonin Britania e Madhe, Austro – Hungaria, Franca, Rusia, Gjermania dhe Italia. Për Shqipërinë interes shfaqnin më së shumti Austro – Hungaria, Italia, Franca dhe Rusia. Franca dhe Rusia piketonin rrugët detare shqiptare, duke e shndërruar shtetin fragjil shqiptar në karek për shtetet sllave dhe Greqisë në jug. Nga ana tjetër, për Austro – Hungarinë dhe Italinë ishte me interes jetik ndalimi i popujve sllav dalja në detin Adriatik, si dhe jugu të mbetet nën kufijtë e shtetit shqiptar. Në ditën e parë të punimeve të Konferencës ishte edhe një propozim për administrimin e shtetit shqiptar nga Stambolli. Pas një debati sfilite dhe ku palët kishin kërkesa dhe ide të ndryshme për kufijtë përfundimtar shqiptar, Konferenca vendosi për krijimin e një Komisioni Ndërkombëtar të Kontrollit (KNK) i cili do vlerësonte gjendjen faktike në teren, në bazë të së cilës do caktohen edhe kufijtë definitiv të Shqipërisë.

Komisioni Ndërkombëtar i Kontrollit rezultonte të ishte një pushtet ekzekutiv i dërguar në Shqipëri nga fuqitë e mëdha pas Konferencës së Ambasadorëve në Londër. KNK do të merrej me kontrollimin e administratës civile, me administrimin e financave, si dhe me hartimin e një projekti të hollësishëm për organizimin e të gjitha degëve të administratës shtetërore të Shqipërisë. KNK kishte një mandat 10 vjeçar, dhe me mundësi zgjatjeje në rast nevojë. Në përbërje të KNK kishte përfaqësues nga fuqitë e mëdha, dhe caktimi definitiv dhe përfundimtar i kufijve të shtetit shqiptar padyshim që ishte një nga detyrat themelore të komisionit. Kufijtë e Shqipërisë do derivonin në frymën e Konferencës së Ambasadorëve të Londrës duke mëtuar të plotësonin apetitet e fuqive të mëdha. De facto dhe de jure qeveria e Ismail Qemalit, e cila e themeloi shtetin shqiptar bëri tranzicion paqësor të pushtetit të KNK pas një qeverisjeje 1 vjeçare. Për punën e KNK dhe vetë Konferencën e Ambasadorëve të Londrës realiteti kishte rezervuar teka të papritura të cilat do devijonin vëmendjen nga Ballkani dhe kufijtë e saj aq delikat sepse Lufta e Parë Botërore po trokiste në Europën e trazuat. Epilogu i KNK rezulton në caktimin përfundimtar të kufijve shqiptar, kufij këto të cilët nuk dallojnë shumë nga Shqipëria e ditëve të sotme.

Wilhelm von Wied është princi gjerman i Shqipërisë. Me propozim të Austro – Hungarisë dhe Italisë, Wied emërohet si princ i Shqipërisë. Kjo dëshmon edhe një herë një orientim pro europian dhe një vëmendje të shtuar të perëndimit në drejtim të shtetit shqiptar. Më 7 mars 1914, në portin e Durrësit zbarkon princi i ri shqiptar, duke e shpallur edhe Durrësin si kryeqytetin e ri të Shqipërisë. Vlen të theksohet se Esat Pashë Toptani, me një reputacion të rrënuar ndër shqiptarë u shndërrua në njeriun me pushtet më të fuqishëm politik për kohën. Ai u emërua si ministër i brendshëm dhe ministër i luftës nga princi i ri. Gjithsesi, princi mëtoi të sjell një vend një frymë të re perëndimore e bashkëkohore duke e shkëputur një herë e përgjithmonë Shqipërinë dhe shqiptarët nga e kaluara e trishtë anadollake. Por, situata faktike nuk ishte kaq e thjeshtë. Shqiptarët në përgjithësi e gjenin të vështirë identifikimin me princin e ri, duke e shikuar princin gjerman si një monark artificial i cili nuk kishte asgjë të përbashkët me Shqipërinë. Si rrjedhim në vend filluan kryengritjet. Me Luftën e Parë Botërore në prag, jehona e princit Wied hasi në vesh të shurdhër nga fuqitë e mëdha, duke e bërë praktikisht të pamundur qeverisjen e tij në vend.

Pas vetëm 181 ditësh sundimi në tokën arbërore, princ Wied u detyrua të largohej sëbashku me oborrin dhe ministrat e tij pikërisht nga aty ku zbarkoi për herë të parë, në portin e Durrësit më 3 shtator 1914. Kështu rezulton edhe epilogu i një princi me vullnet të mirë por me një lukuni lakmitarësh dhe injorantësh rreth tij, duke ia pamundësuar konolidimin e shtetit primordial shqiptar. Një nga vendimet jetike të princ Wied ishte pozicionimi i Shqipërisë si shtet neutral në Luftën e Parë Botërore. Kjo nuk u jepte preteks formal fqinjve për të sulmuar dhe sunduar Shqipërinë. Në rast të pozicionimit në Aleatët apo me Fuqinë e Boshtit padyshim që do rezultonte fatal për vetë ekzistencën e shtetit të brishtë shqiptar.

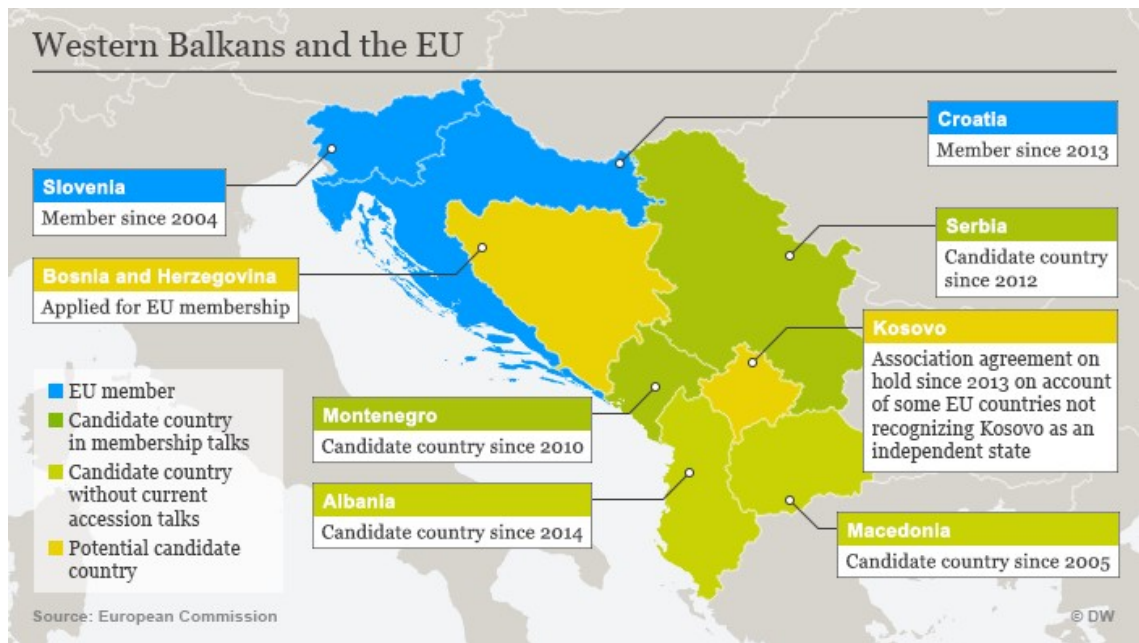
Pas Luftës së I Botërore Shqipëria kaloi një periudhë destabiliteti politik, që buronte nga përpjekjet ndërmjet forcave demokratike e konservatore për krijimin dhe konsolidimin e formës së regjimit, të administratës dhe të institucioneve kryesore të shtetit të ri. Nën amullinë politike në vend, më 1925 si figurë qendrore politike u katapultua Ahmet Zogu, i cili tanimë ishte edhe kryeministri i ri i Shqipërisë. Pas konsolidimit të pushtetit të tij, dhe mbivendosjen përballë kundërshtarëve të tij politik, më 1928 Ahmet Zogu u shpall Mbret i Shqiptarëve. Mbreti Zogu I ndërtoi një shtet me administratë funksionale, sistem drejtësie të suksesshëm si dhe shërbim diplomatik modern. Ai ia doli të krijojë stabilitet të plotë politik brenda vendit si dhe vëndoi themelet në marrëdhëniet të balancuara Adriatiko – Ballkanike, meprirje drejt Perëndimit. Ahmet Zogu qeverisi vendin 15 vjet. Fillimi i Luftës së II Botërore ndërpreu edhe monarkinë në Shqipëri. Pushtimi i Shqipërisë nga Italia Fashiste në prill 1939 i dha fund sovranitetit të Shqipërisë. Mbreti Zogu u largua nga vendi i tij.

Në përfundim të Luftës së II Botërore, pas kapitullimit të Italisë Fashiste më 1943, Shqipëria ia doli të çlirohet më 1944. Komunistët dolën forca politiko – ushtarake zotëruese e Shqipërisë. Klasa e vjetër politike, e pvrbërë shumica nga personazhe të shpalljes së Pavarësisë së Shqipërisë, protagonistë dhe antagonistë të shumë viteve, nuk e ndalte dot vrullin e një organizimi të ri politik, shumë të disiplinuar, me ideale më të forta dhe tejmasë të rreptë në qëndrimet dhe vendimet e tij⁶. Pas ngadhnjimit ndaj kundërshtarëve të tyre politik Partia e Punës me në krye Enver Hoxhën do të pllakosnin Shqipërinë nën një regjim gjysmëshekullor. Historia sot periudhën komuniste e gjykon si kohën më të errët shqiptare, jehona e pasojave të së cilës dëgjohet edhe sot. Ardhja e komunizmit në Shqipëri mund të konsiderohet me plot gojë si fitorja e humbjes për shqiptarët.

10. Historia e Shqipërisë me Komunitetin European nga 1945 deri në fillim të viteve '90

Fundi i Luftës së II Botërore do të shënonte edhe një erë të re politike, sociale, kulturore e ekonomike në Europë si dhe në Shqipëri. Bota u nda simbolikisht me Murin e Berlinit në dy blloqe ideologjike: në demokraci dhe në komunizëm. Lokomotivë e demokracisë ishte vendi më i fortë në planet SHBA, ndërsa si udhëheqës të komunistëve ishte Bashkimi Sovjetik. Përkundër faktit se këto dy shtete ishin aleatë gjatë Luftës së II Botërore në mposhtjen e armikut të përbashkët, Gjermanisë Naziste, me të përfunduar lufta, SHBA dhe Bashkimi Sovjetik u ndanë në dy ideologji të ndryshme duke katapultuar rendin e ri politik në një Luftë të Ftohtë deri në dekadën e fundit të shekullit XX. Nga kjo situatë e re sfilëse nuk shpëtoi dot as Shqipëria.

Shqipëria nga vorbulla e erës së re pas Luftës së II Botërore e pa veten në bllokun lindor, atë komunist. Ky pozicionim i Shqipërisë ishte padyshim jonatyrall, sepse populli shqiptar gjithmonë ka qenë i orientuar kah civilizimi perëndimor apo oksidental dhe nuk ka asgjë të përbashkët me civilizimin lindor. Por, përkundër këtij fakti, konjunkturat ngadhënjyese politike imponuan realitetin e ri politik në vend, realitetin komunist. Si për ironi të fatit, është fakt se në fillimet e veta komunistët shqiptarë nuk ishin anti perëndimor. Fuqitë Perëndimore u përpoqën që të ndihmojnë për një orientim të Shqipërisë drejt Bllokut Perëndimor. Si rrjedhojë, Britania e Madhe dhe SHBA e mbështetën zyrtarisht propagandën dhe politikën e komunistëve shqiptar, dhe personalisht Enver Hoxhën .

SHBA dhe Britania e Madhe shprehën gadishmëri për vendosjen e marrëdhënieve diplomatike me Shqipërinë dhe ishin të gatshme për njohjen e qeverisë së re komuniste në Tiranë, por me plotësimin e disa kushteve elementare. Kushtet e tyre konsistonin që pushteti komunist shqiptar duhet të lejojë ekzistimin e një opozite politike në vend, garantimin e zgjedhjeve të lira si dhe një shoqëri civile vitale për shoqërinë. Nga pala shqiptare këto kërkesa u cilësuan totalisht të papranueshme dhe u konsideruan si tentativë për përzierje në punët e brendshme të shtetit shqiptar. Ky ishte pikërisht momenti ku mes Shqipërisë dhe Perëndimit u bë ndarja përfundimtare. Tanimë shkëputja me perëndimin dhe botën demokratike ishte një realitet i hidhur për shqiptarët.

Bloku Lindor ishte pista në të cilën do të aderonte shteti shqiptar. Pas shkëputjeve të marrëdhënieve diplomatike me SHBA dhe të gjitha vendet demokratike perëndimore, tinimë shteti komunist shqiptar kishte kumbarë të rinj. Bashkimi Sovjetik dhe Jugosllavia ishin dy yjet polar për Shqipërinë në plejadën e amalgamave shtetërore në realitetin e ri politik

ndërkombëtar. Për të dëshmuar besnikërinë ndaj ideologjisë Marksiste, e cila për hir të së vërtetës ishte keqinterpretuar në praktikë, shtetin komunist shqiptar e kaploi një izolim nga të katër anët. Qytetarët po përballeshin me sfida të cilat nuk ishin sprovuar as nga pushtuesit fashist gjatë luftës. Tanimë shteti komunist shqiptar ishte totalisht i shkëputur nga shtetet europiane. Imperializmi – kapitalizmi u shndërrua në armikun e përbetuar, dhe komunizmi e barazia mes klasave qytetare ishte ideologjia e re e pushtetit të ri shqiptar. Kulti sovjetik dhe kulti i Stalinit tani ishin prezent në çdo pore të jetës individuale, kolektive e institucionale të Shqipërisë. Bashkëpunimi mes Bashkimit Sovjetik dhe Shqipërisë konsistonte në sfera të ndryshme dhe tepër të rëndësishme. Të tilla ishin në rrafshin kulturor, ekonomik, ushtarak e social. Shteti i brishtë shqiptar ishte në varësi të plotë nga ndihmat ekonomike sovjetike. Në mënyrë të rregullt drejt Shqipërisë vinin ndihma financiare, ndihma të cilat qarkullonin në ekonominë shqiptare. Gjithashtu drejt Shqipërisë nën siglën sovjetike vinin edhe të mira të ndryshme materiale, si dhe produkte ushqimore të cilat ndaheshin në racione respektive për qytetarët shqiptar. Në rrafshin kulturor bashkëpunimi konsistonte në mënyrë të theksuar në shkëmbimin studentor në mes dy vendeve. Si shembull për ilustrim vlen të theksohet se ajka e shkrimtarëve shqiptarë si Ismail Kadare apo Dritëro Agolli ishin student në Leningrad, St Petersburg – un e sotëm. Por, kishte edhe të shumtë në numër të rinj sovjetik të cilët vitet e tyre si student i kalonin në universitetet shqiptare. Ky shkëmbim si qëllim kryesor kishte instalimin e socializmit sovjetik thellë në ndërgjegjen dhe mendësinë e elitave të brezit të ri.

Kjo është një dëshmi tepër e rëndësishme që gjatë periudhës së luftës së ftohtë, komunistët kishin plot besim në ngadhnjimin e socializmit përballë kapitalizmit. Për këtë shkak ato investonin jashtëzakonisht shumë në brezat e rinj. Një nga bashkëpunimet më efektive dhe më intensive konsistonte në bashkëpunimin ushtarak. Shqipëria prante rregullisht arsenal të fjalës së fundit sovjetik. Paranoja e Enver Hoxhës së Shqipëria ishte halë në sy për të gjithë globin, bënte që furnizimi ushtarak të ishte intensiv. Bashkimi Sovjetik furnizonte me artileri këmbësorësh, por edhe me avion ushtarak supermodern për kohën, si dhe me predha dhe mina detare kundër luftanijeve armike në detin Adriatik dhe Jon. Atëbotë shteti shqiptar posedonte një nga flotat më moderne dhe më të sofistikuara ajrore jo vetëm në rajon por edhe në Europë. Si për ironi të fatit, ditët e sotme Shqipëria nuk posedon as edhe një avion luftarak të vetëm, dhe hapësira ajrore e Shqipërisë patrullohet nga flota ajrore italiane dhe ajo greke.

Analiza e marrëdhënieve ekonomike dhe diplomatike të Shqipërisë me Europën Lindore është relativisht e vështirë. Regjimi i atëhershëm i Tiranës asnjëherë nuk i publikoi të plota të dhënat e bashkëpunimit ekonomik – tregtar me këto vende, ose i publikonte në

mënyrë të përgjithshme dhe të cunguar. Në rrafshin rajonal European, mund të konsiderohet anëtarësimi i Shqipërisë së asaj kohe në Paktin e Varshavës më 1955. Pakti i Varshavës konsistonte në bllokun e shteteve komuniste në aleancë kundër NATO-s.

Stalini ishte idhulli politik dhe ideologjik i Enver Hoxhës. Rrjedhimisht edhe bashkëpunimi mes shteteve për sa kohë që Stalin ishte në krye të sovjetikëve ishte për të patur zili. Por, me vdekjen e Stalinit, era e ndryshimit gradual trokiste në portat e acarit sovjetik. Me ardhjen e Nikita Hrushov në krye të sovjetikëve, shteti sovjetik u bë më fleksibil drejt qasjes perëndimore. Kjo ishte e papranueshme për realitetin komunist shqiptar. Përplasjet mes palëve ishin evidente, dhe ato kulmuan më 1960 në samitin e partive komuniste në Bukuresht. Shkëputja e marrëdhënieve diplomatike mes Shqipërisë dhe Bashkimit Sovjetik erdhi më 1961. Shqipëria tanimë kishte një yll të ri polar në qiellin e saj, Republikën Popullore të Kinës.

Kjo shënoi edhe fundin e marrëdhënieve diplomatike të Shqipërisë me komunitetin European. Normalizimi dhe rivendosja e marrëdhënieve diplomatike me komunitetin European dhe perëndimin do të rezultonte në fillim të viteve '90. Pas rënies së Murit të Berlinit, përfundimit të Luftës së Ftohtë dhe kapitullimit të ideologjive komuniste në bllokun e Europës Lindore, era e demokracisë erdhi edhe në Shqipëri.

11. Marrëdhëniet Shqipëri – BE në demokraci

Viti 1991 shënoi edhe fundin e periudhës komunizmit të egër shqiptar, dhe ardhjen e demokracisë. Shqipëria, ngjashëm si blloku i vendeve të Europës Lindore, vendosi braktisjen e zgjedhës komuniste dhe përqaftimin e demokracisë. Një rotacion i tillë historik shënoi edhe fillimin e ri në marrëdhëniet diplomatike mes Shqipërisë dhe BE. Tashmë, në këtë periudhë, BE konsistonte në një union të konsoliduar të shteteve të Europës perëndimore, dhe pas rënies së komunizmit, portat e BE ishin të hapura edhe për vendet e Europës lindore. Padyshim që përjashtim nga ky rregull nuk përbënte as Shqipëria e re, dhe në këtë mënyrë shënohet fillimi i odiseadës shqiptare për aderim në familjen e madhe europiane. Bartëse për dialogun dypalësh mes Shqipërisë dhe BE është Ministria e Punëve të Jashtme nga pala e Shqipërisë dhe Komisioni European nga pala e BE.

Marrëdhëniet diplomatike mes Shqipërisë dhe Komunitetit European u vendosën në qershor 1991. Në maj 1992 u nënshkrua Marrëveshja e Tregtisë dhe Bashkëpunimit Ekonomik, marrëveshje kjo e cila u shoqërua edhe nga firmosja e Deklaratës së Përbashkët Politike Shqipëri – Komuniteti European. Shqipëria ishte vendi i parë në rajon që firmosi një marrëveshje të tillë⁷⁾. Kjo marrëveshje e parë shënoi edhe formalisht rrugëtimin e Shqipërisë drejt BE. Orientimi pro euro – atlantik reflekton afinitetin dhe qëndrimin shekullor të popullit shqiptar. Si civilizim european, tanimë përfundimisht, edhe politika e vendit orientohet drejt BE dhe vlerave europiane duke e lënë pas ta kaluarën e hidhur si një makth i së shkuarës. Prilli i 2009 shënon kur zyrtarisht Shqipëria paraqet para këshillit të BE – së kërkesën për anëtarësim në familjen e madhe europiane. Pikërisht në nëntor të 2009, bazuar në pyetësin që Komisioni European i dorëzoi Shqipërisë në lidhje me përgatitjen e vendit për anëtarësim, filluan negociatat për marrjen e statusit të vendit kandidat. Për arsye objektive dhe subjektive, dhe për shkak të turbulencave të cilat tentonin të ndërronin kursin e politikave për zgjerim pranë BE, vendi jonë formalisht e mori statusin e vendit kandidat më 27 qershor 2014.

Këshilli i Europës, organ ky nga i cili filtrohen të gjitha vendet para aderimit final në Brukselin zyrtar, përcaktoi pesë shtylla kryesore të cilat Shqipëria duhet t'i plotësojë para integritetit në BE. Administrata publike, Sundimi i ligjit, Lufta kundër korrupsionit, Lufta kundër krimit të organizuar dhe të Mbrojtja e të drejtave të njeriut u përcaktuan si themelet ku shteti shqiptar duhet të realizojë përmirësime. Qeveritë shqiptare, pa marrë parasysh nëse ishin të djathta apo të majta, këto pesë pika i kanë patur prioritet.

Tabela 1

BE
-Këshilli European
-Parlamenti European
-Komisioni European
-Gjykata e Drejtësisë
-Banka Qendrore Europiane

Në nëntor 2016, falë reformave themelore dhe rrënjësore konform sygjërimeve nga Këshilli i Europës, Komisioni European i rekomandoi Këshillit të Europës për hapjen e negociatave të anëtarësimit në BE me Shqipërinë dhe Maqedoninë e Veriut. Ky hap nga ana e Brukselit zyrtar ishte një dëshmi formale për mbështetjen në raport me reformën në drejtësi të ndërmarrë nga shteti shqiptar.

Në qershor 2018, Komisioni European edhe një herë i rekomandon Këshillit të Europës hapjen pa kushte të negociatave me Shqipërinë.

Në maj 2019, në mënyrë të paprecedentë Komisioni European rekomandon sërish Këshillit të Europës hapjen e menjëhershme të negociatave me Shqipërinë.

Në tetor 2019, Këshilli European merr në shqyrtim për çeljen formale të negociatave me Shqipërinë.

Në mars 2020, Këshilli European më në fund vendos për çeljen e negociatave me Shqipërinë.

Hapja e negociatave shënon edhe fitoren më të madhe të Shqipërisë në rrugën e saj drejt BE. Tanimë integrimi në familjen e madhe europiane është subjekt i kapitujve të veçantë të cilat duhet negociuar mes Shqipërisë dhe BE. Kjo arritje është një shpërblim për të gjithë qytetarët dhe qeveritë shqiptare për reformat e realizuara deri më tani. Nuk ka dyshim se në ujëra të qeta në BE, pa turbulenca të shkaktuara nga Brexit, shteti shqiptar do të kishte çelur negociatat me BE vite më parë, dhe tani do të kishte mbyllur kapituj të tërë. Gjithsesi, tanimë ëndërra për integrimin në familjen e madhe europiane është më afër se kurrë.

Tabela 2

Dinamika Shqipëri -BE

Procesi	Viti
Akti I Helsinkit	1991
Marëveshja e Stabilizimit Asicimit	Ratifikohet 2006 hyn në fuqi 2009
Shqipëria mer statusin e vendit kandidat	2014
Komsioni European rekomandon hapjen e	2018

negociatave me Shqipërinë	
Komisioni European rekomandon hapjen e negociatave pa kushte me Shqipërinë	2019
Këshilli I Europes mer në shqyrtim hapjen e negociatave me Shqipërinë	2019
Këshilli I Europes I hap negociatat me Shqipërinë	2020

12. Prioritetet mes palëve

Procesi i integritetit te Shqipërisë në BE që nga marsi i 2020 është subjekt i kapitujve të veçantë në negociatat mes palëve. Ky është hapi i fundit para aderimit final në familjen e madhe europiane. Një proces i tillë varet nga gatishmëria e Tiranës zyrtare për t'u investuar në realizimin sa më të shpejtë dhe efikas të çdo kapitulli me Brukselin zyrtar. Gjithsesi, BE i ka paraqitur Shqipërisë pesë prioritate të cilat duhet doemos të shënojnë përmirësim në rrugën drejt BE.

Këto prioritate konsistojnë në:

- Krijimin e një administrate profesionale dhe të depolitizuar
- Forcimin e pavarësisë të institucioneve të drejtësisë
- Luftën kundër korrupsionit
- Luftën kundër krimit të organizuar
- Mbrojtjen e të drejtave të njeriut.

Krijimi i një administrate profesionale dhe të depolitizuar cilësohet si një nga prioritetet më të rëndësishme për integrim në BE. Shqipëria vin nga një e kaluar e hidhur komuniste, dhe fillimi i demokracisë shënon edhe fillimin e instalimit të një administrate publike e cila do të shëmbëllej administratat publike të vendeve europiane me demokraci të konsoliduar. Fakt është se ngjashëm si vendet e tjera të rajonit, edhe në Shqipëri administrata

publike është cilësuar si graali i shenjtë për të punësuar militantët e partisë apo partive në pushtet, duke e spostuar profesionalizmin dhe kualifikimet në plan të dytë. Kjo ka shkaktuar një administratë publike tepër fragile, ku për një shërbim më themeltar një qytetar është detyruar të sorollatet sporteleve të godinave hijerëndë duke i humbur kohë, energji dhe vullnet se një ditë edhe shteti ynë do bëhet. Gjithsesi, viteve të fundit, e në veçanti me qeverisjen socialiste të Kryeministrit Rama, administrata publike ka pësuar një metamorfozë rrënjësore. Digjitalizimi i shërbimeve, ku qytetarët mundet në mënyrë elektronike të kenë qasje në dokumentacionet e tyre, si dhe zvogëlimi i volumit jashtëzakonisht të madh të të punësuarve nëpër sportelet shtetërore, ka shënuar një progres enorm në administratë. Një administratë profesionale dhe e depolitizuar është kryefjala e qeverisë shqiptare sot.

Forcimi i pavarësisë të institucioneve të drejtësisë është themeli mbi të cilin ngrihen shtetet europiane me demokraci të konsoliduar. Shqipërisë i është bërë e qartë që në fillimet e odiseadës së saj drejt BE, se sundimi i ligjit është çelësi për portat e Brukselit zyrtar. Për hir të së vërtetës, në periudhën e tranzicionit Shqipëria dhe qytetarët e saj e kanë vuajtur pavarësinë e pushtetit legjislativ. Një gjyqësor i brishtë dhe jo në lartësinë e duhur është garanci për lulëzim të kriminalizimit duke i tundur themelet e një shteti. Si pasojë e jo sundimit të ligjit në lartësinë e duhur, arritëm deri aty sa një numër i konsiderueshëm deputetësh në parlamentin shqiptar të ishin persona me precedent penal dhe individë të cilët ende nuk i kishin mbyllur llogaritë me drejtësinë.

Reforma në drejtësi dhe proceset eurointegruese – një reformë e tillë erdhi si pasojë e një gjyqësori që çalonte. Kjo reformë sponsorizohej nga Washingtoni dhe Brukseli zyrtar, dhe u miratua në kuvendin shqiptar nga të gjithë 140 deputetët tij. Reforma në drejtësi është garanti për një drejtësi të pavarur dhe e cila do të jetë e njëjtë për të gjithë. Vetingu është hapi i saj i parë, ku të gjithë gjyqtarët dhe të afërmit e tyre do detyrohen të justifikojnë pasurinë e tyre. Nëse pasuria e tyre nuk korrespondon me të ardhurat e akumuluar, atëherë ato automatikisht do pushohen nga detyra dhe do ulen në bankën e të pandehurit. Një drejtësi e re do të jetë instrumenti kryesor në luftën kundër krimit. Si synim i saj parësorë do të jetë edhe dekriminalizimi i politikës shqiptare. Frytet e para janë evidente në këtë drejtim, sot kemi një ish ministër të brendshëm të akuzuar dhe deputetët e kriminalizuar janë prapa hekurave ose në proces gjyqësor. Reforma në drejtësi padyshim që është shpresa më e madhe e shqiptarëve për një shtet me demokraci të konsoliduar dhe ku të gjithë janë të barabartë para ligjit.

Lufta kundër korrupsionit është një plagë e cila po e sfilin shtetin dhe shoqërinë shqiptare në përgjithësi që nga fillimet e demokracisë në fillim vitet e '90. Gati se çdo qytetar shqiptar, të paktën një herë gjatë jetës së tij është përplasur me realitetin e hidhur të korrupsionit. Gjithashtu, tanimë është fakt i pakontestueshëm se rrugëtimi i Shqipërisë drejt BE është i kushtëzuar në rezultatet konkrete të luftës së shtetit tonë në raport me korrupsionin. Ky fakt e ka detyruar pushtetin në Tiranë të investohet fuqishëm në luftën kundër korrupsionit, duke e shndërruar fjalën antikorrupsion në një refren me të cilën qytetarët shqiptarë tanimë janë të mësuar. Reforma në drejtësi ka një vëmendje më të theksuar në raport me luftën kundër korrupsionit, duke i çuar të gjithë të dyshuarit në bankën e të akuzuarit, ku gjithsecili do duhet të kalojë purgatorin e vetingut për të mbajtur pozitat e tyre të mëparshme.

Lufta kundër krimit të organizuar është një pikë tjetër tejet e rëndësishme e cila e ka tërhequr edhe vëmendjen e Këshillit Europian. Nëse hulumton për Shqipërinë online, fakteqësisht që lajmet e para asociojnë me nivelin e tmerrshëm të krimit në vend. Në realitet i tillë i hidhur rezulton në një amulli të pakëndshme e cila i step investitorët apo turistët e huaj të cilët kanë interes për vendin tonë. Andaj, rrjedhimisht lufta kundër krimit të organizuar është një fushë ku vendi jonë duhet të hapërojë me hapa gjigand. Lufta kundër kartelevë të drogës të cilët operojnë që nga veriu e deri në jug të vendit janë pengesë enorme në imazhin e vendit tonë sot, si dhe kthetrat e saj ngërthejnë në vete shumë sfera të jetës sociale, publike e politike. Fatkeqësisht fjetet e lidhjes me krimin e organizuar vazhdojnë deri në majat e piramidës së pushtetit. Një luftë e pakompromis kundër krimit të organizuar është një katalizator dhe garantues për prosperitet të sigurt për vendin në të ardhmen.

Mbrojtja e të drejtave të njeriut është guri themeltar mbi të cilin është ndërtuar e gjithë ideja e BE. Rrjedhimisht, vazhdimi i afirmimit të të drejtave të njeriut vazhdon të jetë një çështje e cila e ka të gjithë vëmendjen e Brukselit zyrtar, dhe ku vendi jonë ka ende hapësirë për përmirësim. Një vend në tranzicion si Shqipëria, ngjashëm me të gjitha vendet e tjera të rajonit ka ende shumë punë përpara në raport me lirinë e individit ku gjithsecili do ketë vendin e vet në shoqëri, të drejtën e mendimit, qoftë ai ndryshe nga shumica si dhe ku çdokush do jetë i barabartë në raport me ligjin, pa marrë parasysh nga cila krahinë vjen, cilin mbiemër e mban apo pavarësisht nëse anon nga e majta apo e djathta. Pikërisht këto janë disa nga arsyet që e shndërrojnë mbrojtjen e të drejtave të njeriut një nga prioritetet më të rëndësishme mes Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar. Shpresa më e madhe në këtë drejtim, është reforma në drejtësi.

13. Plotësimi i kriterëve politik për integrim në BE

Anëtarësimi i Shqipërisë në BE sot mund të thuhet lirisht se është çështje e cila gëzon një koncensus mbarëpopullor, pa marrë parasysh nëse je në pozitë apo opozitë, nëse je i majtë apo i djathtë, nëse je nga veriu apo nga jugu. Jetësimi në një realitet të prekshëm i integritit të shtetit tonë në familjen e madhe europiane është i pamundur nëse nuk përmbushen kriteret politik, të cilat janë si diga të panegociueshme të cilat e mundësojnë lundrimin e BE në ujëra jo të qeta në realitetin e ditëve të sotme. Duke u nisur nga ky fakt,

kriteret politike kanë vëmendjen totale të qeverisë së Shqipërisë, dhe investimi është i jashtëzakonshëm nga pala shqiptare për realizimin e detyrimeve dhe për përmbushjen e standardeve sa më shpejtë që të jetë e mundur.

Kriteret politike konsistojnë në:

- Demokracia
- Zgjedhjet
- Parlamentin
- Qeverisjen
- Kornizën institucionale dhe sistemin e qeverisjes
- Shoqërinë civile
- Reforma në administratën publike
- Shërbimin civil
- Detyrimet ndërkombëtare dhe çështjet rajonale⁸⁾

Duhet theksuar se kriteret politike kanë vëmendjen kryesore të qeverisë shqiptare. Kjo dëshmohet se pikërisht kriteret politike janë preambula e Planit Kombëtarë për Integrimin Europian, plan ky i dizajnuar pikërisht nga qeveria shqiptare për përmbushjen dhe realizimin e sa më të shpejtë të detyrimeve ndaj Brukselit zyrtar.

Demokracia konsiston në idenë mbi të cilat ngrihen themelet e civilizimit të sotëm modern. Që nga përfundimi i Luftës së Dytë Botërore bota u nda në dy boshte atë demokratik dhe socialist. Me përfundimin e Luftës së Ftohtë në fillim vitet e '90 edhe formalisht demokracia ngadhnjeu dhe ne sot si shoqëri dhe si individ po i shijojmë frytet e demokracisë. Duke u bazuar në këtë edhe rrugëtimi i Shqipërisë do ishte i pamundur pa një demokraci të konsoliduar dhe konform të gjitha standardeve europiane. Një e kaluar e hidhur komuniste e cila e mbajti vendin në agoni për gjysmë shekulli ende e ka jehonën e saj edhe në kohë tranzicioni, por tanimë kjo konsiderohet si një e kaluar e hidhur dhe vendi jonë është i determinuar në të ardhmen e tij euroatlantike. Por, tanimë në shekullin e 21, me instruksionet mjaft të vyera të partnerëve nga demokracitë e konsoliduara europiane dhe amerikane edhe

demokracia shqiptare po realizon hapa të sigurt dhe të rëndësishëm drejt konsolidimit të saj në çdo pore të jetës institucionale në vend.

Zgjedhjet përbejnë një nga vlerat më të çmuara të demokracisë. Gara në zgjedhje me programe, platforma dhe ide të përcaktuara ku qytetari do mund të zgjedhë bazuar në gjykimin e tij në mes dy apo më shumë opsioneve është çelësi dhe baza e një demokracie europiane. Sot, politika shqiptare ka ndërmarrë një reformë të re zgjedhore ku do realizojë ndryshime në Kodin Zgjedhor konform sygjërimeve dhe rekomandimeve nga ana e Këshillit të Europës, Komisionit European dhe OSBE/ODIHR.

Parlamenti ose institucioni ligjvënës është baza mbi të cilën ndërtohet një sistem i mirëfilltë demokratik. Edhe pse sipas Hegeli na paraqet si ideale parlamentin me dy dhoma⁹⁾, në Shqipëri kemi parlament një dhomësh. Parlamenti shqiptar është agora ku populli shqiptar përfaqësohet me 140 kuvendar nga pozita e opozita. Roli i parlamentit në Shqipëri është i sanksionuar në Kushtetutën e vendit, ku roli kryesor është miratimi i ligjeve që do e realizojnë aderimin e vendit në familjen e madhe europiane. Në parlament zhvillohet debat konstruktiv në mes deputetëve të mazhorancës dhe opozitës në miratimin e ligjeve për përmirësimin e jetës së qytetarëve në vend. Vitin e kaluar, më 2019 parlamenti shqiptar pësoi një goditje të paprecedentë kur opozita vendosi djegien e mandateve të saj, me pretekstin e kontestimit të procesit zgjedhor dhe kriminalizimin e organit më të lartë ligjvënës në vend. Ky hap i opozitës u dënua në kor nga komuniteti ndërkombëtar dhe ambasadat e huaja të akredituara në Tiranë. Padyshim që parlamenti vazhdon punën e tij ku mazhoranca aktuale vazhdon procesin jetik të reformave në rrugëtimin drejt BE. Zgjedhjet e reja nga ku do burojë edhe parlamenti i ri do të jenë në pranverën e 2021.

Qeveria përfaqëson pushtetin ekzekutiv në nivel qendror në Shqipëri. Qeveria në vend buron si rezultat i verdiktit të popullit në zgjedhje të përgjithshme parlamentare të cilat mbahen çdo 4 vjet. Ngjashëm si me të gjitha vendet e tjera të botës demokratike edhe në Shqipëri qeveria është bartëse për zhvillimin e vendit si dhe arritjen e aspiratave në planin vendor dhe atë ndërkombëtar. Në Republikën e Shqipërisë qeveria përbëhet nga Kryeministri, Zëvendës Kryeministrat dhe Ministrat duke përbërë në këtë mënyrë Këshillin e Ministrave. Secili vendim para se të shndërrohet në ligj, kalon nëpër filtrin e Këshillit të Ministrave, e pastaj plasohet në kuvend ku diskutohet mes palëve dhe pastaj hidhet në votim për miratim. Fakt është se që nga fillimi i pluralizmit në vitet '90 e deri më tani, në Shqipëri nuk ka patur asnjëherë zgjedhje të parakohshme parlamentare. Pra, çdo qeveri, qoftë ajo e majtë apo e

djathhtë e ka realizuar deri në fund verdiktin e deleguar nga populli. Përkundër protestave dhe aksioneve të ndërmarra nga opozita e sotme, zgjedhjet e parakohshme parlamentare nuk shihen në horizont. Zgjedhjet e ardhshme të përgjithshme në program janë në pranverën e vitit 2021.

Kornizëa institucionale dhe sistemi i qeverisjes konsiston në mirëqeverisje përmes grupeve sektoriale të menaxhimit dhe koordinimit. Më 2015 kuvendi me propozim të qeverisë ka miratuar 5 Komitete Drejtuese Sektoriale:

- Mirëqeverisja dhe Administrimi Publik (drejtohet nga Zëvendëskyreministri)
- Konkurrueshmëria dhe investimet (drejtohet nga Ministri i Financave dhe Ekonomisë)
- Punësimi dhe Aftësimi (drejtohet nga Ministri i Financave dhe Ekonomisë)
- Menaxhimi i Integruar i Tokës (drejtohet nga Ministri i Drejtësisë)
- Menaxhimi i Integruar i Ujit (drejtohet nga Këshilli Kombëtar i Ujit)

Shoqëria Civile konsiston në një nga kriteret më të rëndësishëm politik e cila duhet doemos të plotësohet nga shteti shqiptar. Parlamenti shqiptar nëpërmjet ligjeve të caktuara ka arritur t'ia garantojë çdo shtetasi shqiptar mundësinë për krijimin e Organizatave të Shoqërisë Civile si dhe të mundësojë lirinë e tubimit. Më 2015, në kuvend u miratua një ligj për themelimin e Këshillit Kombëtar për Shoqërinë Civile. Funkcioni i një këshilli të tillë krijon ura bashkëpunimi si dhe intensifikim të raporteve ndërmjet Agjencisë për Mbështetjen e Shoqërisë Civile, shoqërisë civile dhe institucioneve në nivel ekspertësh dhe konsultativ.

Reforma në Administratën Publike rezulton një pikë kyçe për avancimin e rrugëtimit të Shqipërisë drejt BE. Një reformë e tillë do mundësojë që edhe administrata

publike e shqipërisë të shëmbëllezë administratat publike të vendeve të BE, ku shërbimet cilësore për qytetarët, transparenca, efikasiteti dhe integrimi i teknologjisë moderne në procesin e shërbimeve do jenë kryefjala e re e administratës publike në vend. Strategjia e Reformës së Administratës Publike fokusohet në këto fusha:

- Politikëbërja dhe Cilësia e Legjislacionit
- Organizimi dhe Funksionimi i Administratës Publike
- Shërbimi Civil: Menaxhimi i Burimeve Njerëzore
- Procedura administrative dhe mbikëqyrja

Shërbimi Civil viteve të fundit po i nënshtrohet një reformimi rrënjësore me qëllim lehtësimin e qasjes së qytetarëve në shërbime nga më të ndryshmet. Kjo reformë bazohet në menaxhimin e burimeve njerëzore. Tanimë reforma ka përfunduar në strukturën e burimeve njerëzore në Kryeministri dhe Ministrinë e shtetit. Tanimë rradha është e në zbatim edhe në agjencitë zbatuese. Vlen të theksohet si një risi inovative portali qytetar e – albania. Në këtë dritare elektronike qytetari shqiptar ka qasje në 575 shërbime të ndryshme, të cilat garantojnë komunikim në kohë reale mes qytetarit dhe institucioneve publike.

Detyrimet ndërkombëtare dhe çështjet rajonale konsiston në vazhdimin dhe thellimin e bashkëpunimit rajonal me të gjitha vendet fqinje dhe të rajonit të Ballkanit Perëndimor. Në qendër të këtyre bashkëpunimeve gravitojnë lehtësimi i barrierave tregtare, intensifikimin e investimeve, shkëmbimet njerëzore, kulturore e artistike. Vlen të theksohet se nga Proceji i Berlinit shteti shqiptar ka më shumë peshë në rajon.

14. Plotësimi i kriterëve ekonomik për integrim në BE

Kriteret ekonomike janë themelore për plotësimin e kushteve për një vend i cili aspirojnë të integrohet në BE. Për Shqipërinë, kriteri ekonomik është pjesë integrale e Planit Kombëtar për Integrimin European. Qëllimi i kriterëve ekonomik është funksionimi i ekonomisë së tregut dhe forcimi i konkurrencës. Këto qëllime do realizohen me reformat e duhura ekonomike, politike e institucionale dhe pas implementimit të plotë nga organet përkatëse.

Qeverisja ekonomike është tejet e rëndësishme për jetën e qytetarëve dhe mbikqyret nga afër nga institucionet kompetente europiane. Një ekonomi tregu funksionale kërkon që shteti shqiptar të ruajë stabilitetin e vet ekonomik, ku përfshihen qëndrueshmëria e financave publike, ruajtjen e stabilitetit të çmimeve, ekuilibrin mes ofertës dhe kërkesës, minimizimin e barrierave burokratike, sifurimin e zbatimit të ligjit për kontratat dhe titujt e pronësisë.

Stabiliteti makroekonomik¹⁰⁾ është një nga kushtet më bazike për garantimin e një shteti në tërësinë e vet, prosperitetin e tij si dhe cilësisë së jetës së qytetarëve. Sipas të gjitha indicieve, ekonomia shqiptare do të vijojë përmirësimin ekonomik, si dhe të ruajë ritme të shpejta të rritjes ekonomike në peridhën afatmesme. Mjedisi financiar me norma të ulëta interesi, përmirësimi i tregut të punës, rritja e të ardhurave të disponueshme dhe kërkesa e huaj në zgjerim janë faktorët kryesorë përcaktues në rrugën e një dinamike të tillë. Përmirësimi i stabilitetit makroekonomik do të ndihmojë ekonominë shqiptare në tërësi në përballimin e goditjeve të mundshme negative në të ardhmen. Deficiti i llogarisë korentë sot është ulur në 5.4% të PBB – së nga rreth 7% që ishte në më 2017. Norma e papunësisë në shtetin shqiptar ka zbritur në nivelet më të ulëta historike. Inflacioni tregon një prirje rritëse. Nga ana tjetër borxhi publik tregon prirje rënëse, ndërsa raporti i kredive me probleme është ulur. Ky trend pozitiv i aktiviteteve ekonomik dhe makroekonomik ka mundësuar zgjerimin e punësimit, rritjen e pagave, përmirësimin e gjendjes financiare të bizneseve dhe forcimin gradual të presioneve nga inflacioni. Si konkluzion i analizave makroekonomike konvergojnë në një realitet të vetëm, atë se ekonomia shqiptare gradualisht po hapëron drejt potencialit të saj ekonomik. Vazhdimi i reformave konform sygjërimeve dhe kërkesave të BE janë një garant i pamohueshëm i suksesit ekonomik.

Politika monetare e Bankës së Shqipërisë ka për synim kryesor arritjen e objektivit për ruajtjen e stabilitetit të çmimeve nën regjimin e politikës monetare të cilësuar si “shënjestrim të inflacionit”. Vendimmarrja dhe procesi i saj mbështetet tek devijimi i inflacionit nga objektivi 3% në kohëzgjatjen afatmesme. Kjo politikë e tillë e ndërmarrë nga Banka e Shqipërisë është në harmoni të plotë me kërkesat e BE, si dhe ka për target kryesor rritjen e vazhdueshme ekonomike dhe menaxhimin e inflacionit brenda objektivave të parashikueshëm. Vlen të theksohet se norma e interesit qëndron në nivel rekord të ulët prej 1.00% që nga qershori i 2018. Gjithsesi, duke u bazuar në parametrat e deritanishëm dhe trendet aktuale, projeksionet janë të tilla që brenda vitit 2020 inflacioni të kthehet në objektivin prej 3.00%.

Prioritetet e Bankës së Shqipërisë në fushën e Kriterit Ekonomik janë:

Tabela 3

Prioritet e Bankës së Shqipërisë

Forcimi i mekanizmit të transmissimit të politikës monetare nëpërmjet vijimit të zbatimit të masave për uljen e nivelit të kredive me probleme	Rritjen e përdorimit të monedhave vendase, lekun	Përmisimi i kordinimit të politikës monetare me politikën makroprudenciale dhe me arkë fiskale	Përmisimi i kapaciteteve teknike dhe analitike të nevojshme për vendimarrjen e politikës monetare
--	--	--	---

Politika fiskale ka të bëjë me përdorimin e shpenzimeve qeveritare dhe politikën tatimore për të arritur qëllime të caktuara ekonomike, sociale apo zhvillimore. Në përgjithësi këto qëllime kategorizohen në ato alokative, shpërndarëse dhe stabilizuese¹¹⁾. Politika fiskale të ndërmarra nga institucionet shqiptare ka vëmendjen e shtuar të institucioneve europiane. Nisur nga kjo, në periudhën afatmesme 2019 – 2021 politika fiskale do të jetë e orientuar drejt konsolidimit fiskal, në përputhje me rregullat fiskale të paracaktuara nga Ligji Organik të buxhetit. Konsolidimi fiskal dhe reduktimi i borxhit publik janë të një rëndësie jetike për reduktimin e risqeve makroekonomike, të cilat pengojnë në rritjen e pritshme ekonomike dhe shkaktojnë turbulenca makroekonomike.

Borxhi publik është një parametër tepër i rëndësishëm ku matet pesha dhe qëndrueshmëria ekonomike e Shqipërisë. Gjatë vitit 2019 dhe në gjysmën e parë të 2020, përveç reduktimit të vazhdueshëm dhe të konsiderueshëm ballë risqeve, rëndësi të theksuar i është kushtuar edhe aktiviteteve të cilat do kenë në fokus zhvillimin e mëtejshëm dhe të vazhdueshëm të tregut të titujve shtetërorë. Projektionet janë që mbi 80% e nevojave të përgjithshme për financim do realizohen nga burimet e brendshme ekonomike. Gjithsesi, një kurbë e tillë e borxhit publik mund të pësojë ndryshime duke patur parasysh rrethanat me të cilat ne u sfiduar si shoqëri dhe si shtet.

Tërmeti i nëntorit 2019 dhe pandemia e COVID – 19 në pjesën e parë të 2020 padyshim që do lënë gjurmët e veta edhe në ekonominë e vendit. Realisht vendi jonë nuk kishte kapacitete ekonomike për t'i dalë ballë dy katastrofave të njëpasnjëshme, të cilat për hir të së vërtetës ishin të paprecedenta më parë. Rrjedhimisht, kjo mund të ndikojë në mënyrë direkte edhe në kurbën e borxhit publik në periudhën afatmesme të vendit tonë. Në situata të tilla ajo e cila vlen më shumë janë mirëqenia e qytetarëve të prekur nga këto fatkeqësi, me qëllim që ta lënë pas krahëve makthet e tilla si një vegim i trishtë i së kaluarës.

15. Përafrim i legjislacionit

Legjislacioni është një nga themelet mbi të cilat është krijuar vet idea e BE dhe padyshim është një nga kushtet ku nuk ka kompromis për vendet të cilat mëtojnë integrimin në familjen e madhe europiane. Padyshim që nga ky rregull përjashtim nuk përbën as Shqipëria. Për një vend si i yni, me një të kaluar komuniste ku për hir të së vërtetës legjislacioni ishte thjesht pronë e një partie politike në kurriz të një populli të tërë, në legjislacion nevojitej një revolucion dhe një ndryshim rrënjësor.

Ndryshimet e tilla në legjislacion do ishin praktikisht të pamundura pa asistencën nga Brukseli dhe Washingtoni zyrtar. *De facto* BE është prezente që nga fillimi i viteve '90 me asistencën e saj në planin legjislativ. Nuk ka dyshim që një kur flamuri i një shteti valon krah

shteteve të tjera anëtare të një organizate ndërkombëtare me përmasat e BE, NATO ose OKB, në mënyrë automatike humb edhe një pjesë të sovranitetit të vet unitar, sepse tanimë është pjesë e një familje të madhe ku diversiteti llogaritet si një vlerë e jashtëzakonshme. Kushtimisht kjo humbje e sovranitetit është më evidente mbi të gjitha në planin legjislativ. Një shtet i cili është në prag të aderimit në Brukselin zyrtar, legjislacionin doemos duhet ta përshtatë në harmoni me kërkesat nga BE dhe venedet e tjera anëtare.

Qeveria shqiptare ndër vite, pa marrë parasysh e majtë ose e djathtë, ka ndërmarrë reforma rrënjësore për përafrimin e legjislacionit konform kërkesave, kushteve dhe detyrimeve të BE. Sistemi i bashkërendimit për integrimin europian u rikonceptua me miratimin e vendimit të këshillit të ministrave në dhjetor 2018 **për krijimin, organizimin dhe funksionimin e strukturës shtetërore, përgjegjëse për negociimin dhe përfundimin e traktatit të aderimit të Republikës së Shqipërisë me Bashkimin Europian.**

Objekti i një vendimi të tillë të këshillit të ministrave është:

- Plotësimi i kuadrit vendimmarrës për t'iu përgjigjur hapave të mëtejshëm në procesin e anëtarësimit në BE
- Ngritja e strukturave negociuese dhe përcaktimi i detyrave të tyre në procesin e anëtarësimit në BE
- Përcaktimi i rolit dhe detyrave të Ministrisë për Europën dhe Punët e Jashtme dhe strukturave të saj në procesin e negociatave të anëtarësimit në BE
- Sigurimi i Koordinimit qendror ndërmjet strukturave vendimmarrëse dhe atyre negociuese për procesin e negociatave
- Sigurimi i përfshirjes së shoqërisë civile në progresin e negociatave drejt integritetit në BE.

Gjithashtu, ekziston një Urdhër i Kryeministrit i majit 2019, **për organizimin dhe funksionimin e Komitetit Teknik të Grupeve Ndërinstitucionale të Punës për Integrimin Europian.** Ky komitet ka detyrë mbikqyrjen e funksionimit të grupeve ndërinstitucionale të punës dhe siguron vazhdimësinë e misionit të tyre gjatë gjithë fazave të anëtarësimit. Komiteti në të njëjtën kohë është përgjegjës dhe ka për detyrë të zgjidh konfliktet dhe mosmarrëveshjet e mundshme mes grupeve ndërinstitucionale të punës.

Në gusht 2019 kemi edhe një urdhër të Kryeministrit **për format e pjesëmarrjes, funksionimin dhe strukturën institucionale të platformës së partneritetit për integrimin evropian**. Ky urdhër ka për qëllim kryesor përfshirjen e shoqërisë civile dhe gjithashtu grupeve të interesit në procesin e integritit drejt BE. Platforma e krijuar ka funksion konsultues dhe këshillimor për strukturat shtetërore që menaxhojnë procesin e integritit evropian. Një platformë e tillë gjithashtu synon të sjellë në plan të parë në mënyrë të organizuar opinionet dhe qëndrimet e aktorëve më aktiv të shoqërisë shqiptare në raport me procesin. Këshillimi me aktorë të tillë shtrihet edhe në rrafshin e programimit, menaxhimit, zbatimit dhe vlerësimit të ndihmës së ofruar nga ana e BE.

Procesi i negociatave është jashtëzakonisht kompleks, ku kërkohet seriozitet maksimal nga ana e shtetit shqiptar. Për të realizuar një menaxhim optimal të procesit është e rëndësishme krijimi i një kuadri ligjor për strukturat negociuese. Strukturat e tilla konsistojnë duke u mbështetur në burimet njerëzore, të nevojshme për realizimin dhe përmbushjen e detyrimeve dhe kushteve gjatë procesit të negociatave. Hapat e tillë kërkojnë një profesionalizëm dhe ekspertizë të shkallës sipërore.

Bazuar në një vendim të këshillit të ministrave të dhjetorit 2018 **për krijimin, organizimin dhe funksionimin e strukturës shtetërore përgjegjëse për zhvillimin e negociatave dhe lidhjen e Traktatit të Aderimit të Republikës së Shqipërisë në Bashkimin Evropian** është ngritur kuadri ligjor për strukturën negociuese. Objektivat të cilat synohen të arrihen nga kjo strukturë konsistojnë në:

- Realizimin e procesit të shqyrtimit të përafrimit të legjislacionit të brendshëm me “acquis” (screening) të BE
- Përcaktimin e qëndrimeve negociuese të Shqipërisë për secilin kapitull të acquis në veçanti të BE
- Negociimin dhe përfundimin e Traktatit të Aderimit të Republikës së Shqipërisë në BE.

Me rëndësi të veçantë është edhe struktura e angazhuar për negociimin. Në rastin konkret, struktura përgjegjëse për negociatat sipas këtij vendimi përbëhet nga:

- Komiteti Shtetëror për Integritin Evropian
- Delegacioni Shtetëror
- Grupi Negociator
- Misioni i Shqipërisë në BE

- Sekretariati i Integrimit European
- Grupet Ndërinstitucionale të Punës
- Platforma e Partneritetit për Integrimin European

Vlen të theksohet se tanimë janë funksionale 33 grupe ndërinstitucionale pune, të cilat do korrespondojnë me 33 kapitujt negociues. Një rol të veçantë në stukturën negociuese do ketë edhe Ministri për Europën dhe Punët e Jashtme, si dhe Kryenegociatori.

16. Instrumentet e BE – së

Bahskimi European dhe shteti shqiptar hapat e parë të bashkëpunimit të ndërsjellë i kanë hedhur që me fillimin e pluralizmit në Shqipëri 3 dekada më parë. Qeveria e Republikës së Shqipërisë është investuar me fuqi të plotë në aderimin sa më të shpejtë të shtetit shqiptar në familjen e madhe europiane. Rrjedhimisht, çdo reformë e ndërmarrë nga Tirana zyrtare ka qenë në harmoni dhe dakordancë totale me instruksionet e Brukselit zyrtar.

Marrëveshja e Stabilizim Asociimit padyshim që është një nga instrumentet kyçe të BE në raport me Shqipërinë. Gjithastu, kjo marrëveshje shënon një pikë kthese në raportet dypalëshe. Vlen të theksohet se Marrëveshja e Stabilizim Asociimit u ratifikua në qershor 2006, ndërsa hyri në fuqi në prill 2009. Pikërisht hyrja në fuqi e marrëveshjes shënon edhe ngritjen e strukturave të caktuara BE – Shqipëri për të monitoruar dhe asistuar në procesin e zbatimit si dhe përmbushjen optimale të detyrimeve të cilat burojnë nga Marrëveshja e Stabilizim Asociimit. Këto struktura dypalëshe BE – Shqipëri konsistojnë në¹²⁾:

- Këshilli i Stabilizim Asociimit monitoron zbatimin dhe përmbushjen e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit. Ai shqyrton në veçanti çdo çështje në lidhje me marrëveshjen si dhe çështje të tjera bilaterale ose multilaterale në plan ndërkombëtar ku ka interesa të përbashkëta. Këshilli i Stabilizim Asociimit është i përbërë nga anëtarë të Këshillit të Bashkimit European dhe anëtarë të Komisionit të Komuniteteve Europiane nga njëra palë, si dhe anëtarë të Qeverisë Shqiptare nga pala tjetër.
- Komiteti i Stabilizim Asociimit përbëhet nga përfaqësues të Këshillit të Bashkimit European, përfaqësues të Komisionit të Komuniteteve Europiane dhe përfaqësues të Qeverisë së Shqipërisë. Obligimet e komitetit konsistojnë dhe burojnë nga Këshilli i Stabilizim Asociimit. Komiteti i Stabilizim Asociimit gjithashtu

garanton vazhdimësinë e asociimit dhe zbatimit të Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit. Komiteti është i ngarkuar që të shqyrtojë secilën çështje që i delegohet nga Këshilli i Stabilizim Asociimit

- Komiteti i Stabilizim Asociimit posedon nën ombrellën e tij edhe nënkomitete tjera të domosdoshme për jetësimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit. Nënkomitetet rishtarë janë të përbëra nga anëtarë të Komisionit European si dhe anëtarë të Qeverisë së Shqipërisë. Nënkomitetet kanë për detyrë të diskutojnë çështje të cilat tangojnë zbatimin e Marrëveshjes së Stabilizim Asociimit, sëbashku me ecurinë e zbatimit të partneritetit european dhe progresit të bërë në përafrimin e legjislacionit nga pala shqiptare. Shtetet anëtare të BE informohen dhe mirëprehen që të marrin pjesë në takimet periodike të nënkomiteteve. Në raportin BE – Shqipëri janë funksionale 7 nënkomitete: Tregti, Industri, Dogana dhe Tatime; Bujqësia dhe Peshkimi; Tregu i Brendshëm dhe Konkurrenca; Ekonomia, Financa dhe Statistika; Drejtësia, Liria dhe Siguria; Zhvillimi Teknologjik dhe Politika Sociale; Transportet, Mjedis, Energjia dhe Zhvillimi Rajonal.

Instrumenti më i rëndësishëm i BE në raport me vendet të cilat janë kandidat për anëtarësim në familjen e madhe europiane, përfshirë edhe Shqipërinë padyshim që mbetet Marrëveshja e Stabilizim Asociimit. Gjithsesi, përgjatë odesadës drejt BE, Brukseli zyrtar ka edhe instrument të tjerë me të cilat dirigjon vendet kandidate në rrugëtimin e tyre. Instrumentet e tilla variojnë nga në mënyrë të veçantë për shtetet individuale varësisht nga fusha në të cilën këto vende nevojitet që të realizojnë ndryshime apo reforma. Në rastin e Shqipërisë nuk mungojnë instrumentat politik të cilat janë evidente në reformën në drejtësi, dekriminalizimin apo edhe në reformën zgjedore e cila është në progres. Instrumentet e ekspertizës janë gjithashtu prezent krah qeverisë shqiptare. Lufta kundër korrupsionit dhe krimit të organizuar ka gjithmonë nevojë për asistencën e Brukselit zyrtar. Instrumentat ekonomik janë tejet të rëndësishëm dhe të nevojshëm për shtetin shqiptar. Të tillë janë programet dhe grantet e ndryshme për projekte të caktuara në llogari të Shqipërisë. Së fundmi, solidariteti european në sferën ekonomike u dëshmuar edhe në konferencën e donatorëve për dëmet e shkaktuara nga tërmeti i nëntorit 2019.

17. Plani kombëtar për integrim në BE

Shqipëria nuk ka asnjë dyshim për orientimin e saj euroatlantik. Dëshmi për seriozitetin e rrugëtimit të saj drejt BE është edhe hartimi i Planit Kombëtar për Integrim në BE. Për herë të parë një plan i tillë është hartuar në vitin 2014, kohë në të cilën shteti shqiptar ishte në pritje për dritën jeshile në raport me fillimin formal të negociatave me BE. Siç do të shohim edhe në vijim, Plani Kombëtar për Integrim në BE është një dokument tejet voluminoz i qeverisë shqiptare, i cili konsiston në shtjellimin e kritereve të BE në raport me Shqipërinë si dhe çdo kapitull i negociatave është sqaruar në mënyrë të detajuar.

Hapja e negociatave nga BE për Shqipërinë në mars 2020 ishte një lajm i jashtëzakonshëm, për shtetin tonë. Gjithsesi, duhet theksuar se qeveria shqiptare është investuar që më para hapjes formale të negociatave për realizimin e kapitujve të veçantë, me qëllim lehtësimin e punës gjatë procesit formal negociator. Të tillë mund të përmendet lufta kundër korupsionit, lufta kundër krimit të organizuar apo edhe reforma në drejtësi. Për krahasim vlen të përmendet se ka vende të rajonit të cilat janë në proces të integritimit në BE, kanë përfunduar kapituj të tërë të negociatave por ende nuk kanë filluar procesin e reformës në drejtësi dhe dekriminalizimin, të cilat janë çështje për të cilat Brukseli zyrtar nuk bën dot kompromise. Në procesin e shtjellimit të kapitujve të veçantë ka 3 hapa edhe atë Takimi Shpjegues, Takimi Dypalësh dhe Raporti i Screening. Shqipëria në të 33 kapitujt është në stadin e Takimit Shpjegues.

Plani Kombëtar për Integrim në BE është një dokument i qeverisë shqiptare, i cili përgatitet në kuadër të procesit të integritimit të Shqipërisë në BE¹³⁾. Ai shpjegon në mënyrë të detajuar secilin kapitull në mënyrë individuale nga 33 sosh. Ky është hapi i fundit para aderimit të vendit tonë në stacionin e shumëpritur, familjen e madhe europiane. Sdo mend se ky proces do marrë kohë, por, tanimë gjithçka varet nga pala shqiptare, sa do të investojmë ne që me reforma dhe vullnet të çeliktë t'i realizojmë detyrimet tona para partnerëve të BE.

Fillimi i bisedimeve mes Shqipërisë dhe BE shënon edhe hapin e fundit para aderimit final të vendit tonë në familjen e madhe europiane. Gjithsesi, nga praktika e vendeve të cilat para nesh kanë kaluar në këtë proces, vërtetohet se bisedimet dhe negociatat për çdo kapitull në veçanti shënon një proces të gjatë në kohë dhe tepër delikat në vendimmarrje. Qeveria shqiptare është e investuar me të gjitha energjitë e saj në mbylljen e sa më shpejt që të jetë e mundur e negociatave formale me BE. Secili nga 33 kapitujt do ketë vëmendjen e veçantë që procesi të kalojë pa ndonjë surprizë të pakëndshme. Ky fakt dëshmohet edhe me hartimin e Planit Kombëtar për Integrim në BE. Të paktën për procesin e bisedimeve mes Tiranës zyrtare dhe Brukselit zyrtar, si dhe në procesin e integritimit në BE, klasa politike në Shqipëri është në harmoni të plotë, ku të gjithë aktorët politik në vend nuk kanë dyshim se e ardhmja e Shqipërisë dhe shqiptarëve është vetëm në familjen e madhe Europiane.

1. Lëvizja e lirë e mallrave¹⁴⁾ (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Parimi i lëvizjes së lirë të mallrave nënkupton që produktet dhe të mirat të qarkullojnë lirshëm në shtetet e BE. Për realizimin e lirë të mallrave ky kapitull parashikon një kuadër rregullator në disa sektorë të caktuar. Gjithashtu duhen harmonizime në standardizim, akreditim, metrologji si dhe në mbikëqyrjen e tregut.

2. Levizja e lirë e punëtorëve (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Kjo pikë nënkupton qarkullimin e lirë të punës si faktor ekonomik në tregun e brendshëm të BE. Pra, nënkuptohet që qytetarët e vendeve të BE të kenë të drejtë të punojnë nga një shtet në një shtet tjetër duke mos u diskriminuar në bazë të shtetësisë së tyre.

3. E drejta e Vendosijes dhe Liria për të Ofruar Shërbime (Institucioni – Ministria e financave dhe Ekonomisë)

Garanton të drejtën e vendosjes të shtetasve dhe personave juridikë të BE në cilindo shtet anëtar si dhe lirinë e ofrimit të shërbimeve ndërkufitare. Gjithashtu, ky kapitull garanto njohjen e ndërsjellë të diplomave dhe kualifikimeve profesionale.

4. Levizja e Lirë e Kapitalit (Institucioni – Banka e Shqipërisë)

Heqja e kufizimeve në lëvizjen e kapitalit brenda shteteve të BE. Në këtë kapitull përfshihen edhe rregulla në lidhje me pagesa ndërkufitare dhe ekzekutimin e urdhrave të transferimit lidhur me letrat me vlerë. Lufta kundër krimit financiar është një target i këtij kapitulli.

5. Prokurimi Publik (Institucioni – Agjencia e Prokurimit Publik)

Transparenca, trajtimi i barabartë, konkurrenca e lirë dhe mosdiskriminimi janë kryefjala e këtij kapitulli. Këtu gjithashtu parashikohen rregulla për koordinimin e dhënies së kontratave publike për punë, shërbime dhe furnizime.

6. Legjislacioni për Shoqëritë Tregtare (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Ky kapitull përfshin dy fusha kryesore: legjislacionin për shoqëritë tregtare ku përfshihen themelimi, regjistrimi bashkimi dhe ndarja e shoqërive si dhe raportimin financiar ku përfshihen paraqitja e bilanceve vjetore dhe ata të konsoliduar. Gjithashtu, Standardet Ndërkombëtare të Kontabilitetit bëhen të detyrueshme

7. E drejta e Pronësisë Intelektuale (Institucionet – Ministria e Financave dhe Ekonomisë dhe Drejtoria e Përgjithshme e Pronësisë Industriale)

Në këtë kapitull garantohet mbrojtja e të drejtave të autorit. Mbrojtja e bazave të të dhënave, programeve kompjuterike, transmetimit satelitor dhe ritransmeti kabllor rregullohen në këtë kapitull.

8. Politika e Konkurrencës (Institucioni – Autoriteti i Konkurrencës)

Parashikohet rregullimi i konkurrencës si dhe ndihma shtetërore. Ky kapitull e lufton sjelljen anti konkurruese nga shoqëritë tregtare, shqyrtohen bashkimet mes shoqërive dhe parandalohet që qeveritë të japin ndihmë shtetërore e cila e cënon konkurrencën.

9. Shërbimet Financiare (Institucioni – Autoriteti i Mbikëqyrjes Financiare)

Rregullon shërbimet financiare në fushën bankare, atë të sigurimeve, pensioneve suplementare, shërbimeve të investimeve dhe tregjeve të letrave me vlerë.

10. Shoqëria e Informacionit dhe Media (Institucioni – Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë)

Siguron liberalizimin e shërbimeve dhe rrjeteve të komunikimit elektronik, promovon konkurrencën si dhe ruan interesat e konsumatorit. Synohet edhe sigurimi i lëvizjes së lirë të shërbimeve të mediave audio – vizive.

11. Bujqësia dhe Zhvillimi Rural (Institucioni – Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural)

Politikë e përbashkët e bujqësisë për vendet e BE. Ky kapitull rregullon ndihmat e dhëna për fermerë, kuotat e prodhimit, kufizimet dhe tarifat e importit si dhe parashikon ndihma për komunitetin bujqësor dhe rural me më pak nivel të ardhurash.

12. Politikat e Sigurisë Ushqimore, Veterinarisë dhe Mbrojtjes së Bimëve
(Institucioni – Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural)

Në këtë kapitull rregullohet siguria e ushqimit, mbrojtja e konsumatorit, higjiena dhe paraqitja e produkteve ushqimore. Këtu gjithashtu vlerësohet origjina e ushqimit me origjinë shtazore, si dhe merret me shëndetin dhe mirëqenien e kafshëve. Ky kapitull kryen kontrollin e organizmave të dëmshëm ndaj bimëve dhe produkteve bimore.

13. Peshkimi (Institucioni – Ministria e Bujqësisë dhe Zhvillimit Rural)

Konsiston në politikën e përbashkët të peshkimit për vendet e BE. Kjo mbulon politikën e tregut, menaxhimin e burimeve dhe flotave, inspektimin dhe kontrollin, veprimet strukturore dhe kontrollin e ndihmës shtetërore.

14. Politika e Transportit (Institucioni – Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë)

Ky kapitull mbulon transportin rrugor, hekurudhat, rrugët ujore të brendshme, aviacionin dhe transportin detar. Kapitulli në fjalë gjithashtu merret me standardet teknike dhe ato të sigurisë, kontrollin e ndihmës shtetërore dhe liberalizimin e tregut.

15. Energjia (Institucioni – Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë)

Kapitulli në fjalë merret me rregullimin dhe inspektimin e efikasitetit të energjisë, burimet e energjisë së rinovueshme, sigurinë bërthamore, mbrojtjen nga rrezatimi dhe sigurinë e furnizimit.

16. Tatimet (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Harmonizimi i legjislacionit tatimor të shteteve anëtare. Gjithashtu, përcaktohen qëllimet, përkufizimet dhe parimet e TVSH. Vendet anëtare duhet të zbatojnë Kodin e Sjelljes për Tatimin e Biznesit.

17. Politika Ekonomike dhe Monetare (Institucioni – Banka e Shqipërisë)

Ky kapitull përbëhet nga rregulla specifike për pavarësinë e bankave qendrore, ndalimin e financimit të drejtpërdrejtë të sektorit publik nga bankat qendrore si dhe ndalimin e aksesit të privilegjuar të sektorit publik në institucionet financiare.

18. Statistikat (Institucioni – INSTAT)

Kërkohet posedimi i infrastrukturës statistikore bazuar në parimin e paanshmërisë, besueshmërisë, transparencës, konfidencialitetin e të dhënave individuale dhe publikimi i statistikave zyrtare. Ky kapitull rregullon metodologjinë, klasifikimet dhe procedurat e mbledhjes së të dhënave.

19. Politikat Sociale dhe të Punësimit (Institucioni – Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale)

Ky kapitull përfshin standardet minimale në fushën e legjislacionit të punës, barazisë, shëndetit, sigurisë në punë dhe antidiskriminimit. BE mbështet strategjinë e punësimit dhe përfshirjes sociale falë Fondit Social Europian.

20. Ndërmarrjet dhe Politikat Industrialet (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Në këtë kapitull përfshihen politikat e ndërmarrjeve, politikat industriale dhe masat specifike sektoriale. Ky kapitull gjithashtu synon të sigurojë rregullimin strukturor, krijimin e një klime më të mirë biznesi, rritjen e investimeve të brendshme dhe të jashtme, mbështetjen e ndërmarrjeve të vogla dhe të mesme si dhe aktivitete të inovacionit.

21. Rrjetet Transeuropiane (Institucioni – Ministria e Infrastrukturës dhe Energjisë)

Targeti kryesor i politikave të Rrjeteve Transeuropiane është integrimi në një infrastrukturë europiane ndërvepruese në fushat e transportit, energjisë dhe telekomunikacionit.

22. Politikat Rajonale dhe Koordinimi i Instrumenteve Strukturore (Institucioni – Ministria për Europën dhe Punë të Jashtme)

Qëllimet e këtij kapitull janë reduktimi i pabarazive socio – ekonomike mes shteteve anëtare në familjen e madhe europiane, sigurimi i integritetit socio – ekonomik dhe kohezion.

23. Gjyqësori dhe të Drejtat Themelore (Institucioni – Ministria e Drejtësisë)

Në këtë kapitull përfshihen gjyqësori, të drejtat themelore, anti – korrupsioni si dhe të drejtat e shtetasve të vendeve të BE. Synohet gjyqësori i pavarur, i paanshëm dhe efikas. Përcaktohen standarde të larta gjykimi për të garantuar sundimin e ligjit dhe procese të rregullta gjyqësore. Shtetet anëtare të BE janë të obliguara të respektojnë Kartën e të Drejtave Themelore.

24. Drejtësia, Liria dhe Siguria (Institucioni – Ministria e Brendshme)

Ky kapitull ngërthen kontrollin kufitar, vizat, migracionin e jashtëm, azili, luftën kundër krimit të organizuar, antiterrorizmin si dhe bashkëpunimin policor. Gjithashtu, ky kapitull garanton heqjen e kontrolleve brenda kufijve të BE.

25. Shkenca dhe Kërkimi Shkencor (Institucioni – Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë)

Shtetet anëtare janë të obliguara të ndjekin objektivat dhe aktivitetet e BE në fushën e kërkimit shkencor dhe zhvillimit teknologjik. Gjithsesi, ky kapitull nuk detyron ndryshimin e ligjeve kombëtare në këtë sferë.

26. Arsimi dhe Kultura (Institucioni – Ministria e Arsimit, Sportit dhe Rinisë)

BE në këtë kapitull ka për qëllim bashkëpunimin në fushën e arsimit, rinisë dhe sporteve mes vendeve anëtare. Gjithashtu BE nxit në rritjen e cilësisë së arsimit, garantimin e arsimit, punësimin, dialogun kulturor, ruajtjen e pasurisë kulturore si dhe trashëgiminë e përbashkët kulturore.

27. Mjedisit dhe Ndryshimet Klimatike (Institucioni – Ministria e Turizmit dhe e Mjedisit)

Ky kapitull synon promovimin e zhvillimit të qëndrueshëm dhe të mbrojtjes mjedisin për gjeneratat e sotme dhe të ardhshme. Ajo bazohet në masat parandaluese, në përgjegjësinë e përbashkët dhe integrimin e mbrojtjes së mjedisit. Cilësia e ujit dhe ajrit, menaxhimi i mbetjeve, mbrojtja e natyrës, kontrollin e ndotjes industriale, menaxhimi i rreziqeve, kimikatet, zhurma dhe pylltaria janë të gjitha nën tagrin e këtij kapitulli.

28. Mbrojtja e Konsumatorit dhe e Shëndetit Publik (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

BE në këtë kapitull synon sigurinë e mallrave të konsumit dhe mbrojtjen e interesave ekonomike të konsumatorëve. Shtetet anëtare janë të detyruar të krijojnë struktura të pavarura administrative dhe kapaciteteve zbatuese. Informimi dhe edukimi i konsumatorit janë gjithashtu të rëndësishëm në këtë kapitull.

29. **Bashkimi Doganor** (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Në këtë kapitull përfshihen Kodi Doganor dhe dispozitat e tij zbatuese, nomenklaturën e kombinuar, tarifën e përbashkët doganore dhe dispozitat për klasifikimin e tarifave, lehtësimin e taksës doganore, pezullimin e detyrimeve dhe kuotat e caktuara të tarifave.

30. **Marrëdhëniet me Jashtë** (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Ky kapitull buron nga marrëdhëniet ekonomike dhe tregtare të BE me vendet e treta dhe organizatat e ndryshme ndërkombëtare. Bashkëpunimi ndërkombëtar dhe ndihma humanitare gjithashtu janë nën domeinin e këtij kapitulli. Vendet kandidate për integrim në BE duhet të harmonizojnë politikat e tyre në mënyrë progresive me ato të BE.

31. **Politika e Jashtme, e Sigurisë dhe e Mbrojtjes** (Institucioni – Ministria për Europën dhe Punët e Jashtme)

BE në këtë kapitull nxit zhvillimin e dialogut në nivel politik për politikat e përbashkëta të jashtme dhe të sigurisë, si dhe politika të përbashkëta të sigurisë dhe mbrojtjes. Vendet anëtare janë të obliguara që në rast nevojë në koncert të aplikojnë sanksione dhe masa shtërnguese.

32. **Kontrolli Financiar** (Institucioni – Ministria e financave dhe Ekonomisë)

Adoptimi i standardeve të BE është esenciale në këtë kapitull. Kontrolli i brendshëm financiar publik bazuar në parimin e përgjegjësisë së decentralizuar menaxheriale është e një rëndësie të veçantë për këtë kapitull. Ky kapitull gjithashtu përfshin edhe mbrojtjen e interesave financiare të BE kundër mashtrimit dhe keqpërdorimit në menaxhimin e fondeve të BE, si dhe mbrojtjen e valutës Euro nga falsifikimi.

33. Dispozitat Financiare dhe Buxhetore (Institucioni – Ministria e Financave dhe Ekonomisë)

Në këtë kapitull mbulohen rregullat në lidhje me burimet financiare të nevojshme për financimin e buxhetit të BE. Pra, buxheti i BE financohet nga kontributet e shteteve anëtare, nga doganat dhe detyrimet bujqësore, taksa e sheqerit, tatimin mbi vlerën e shtuar dhe burimeve në bazë të nivelit të të ardhurave bruto kombëtare.

18. Përfundimi

Shqipëria në familjen e madhe europiane dhe në vlerat perëndimore oksidentale është fati i shënjuar që nga koha e rilindasve tanë. Me një të kaluar mjaft dramatike ku Shqipëria në vazhdimësi ndër shekuj ka qenë shënjestër e interesave të popujve të tjerë të Ballkanit, populli shqiptar në asnjë moment nuk e ka vënë në dyshim të ardhmen e vet europiane.

Me çeljen e negociatave është hedhur një hap gjigand drejt aderimit të vendit tone në destinacionin e shumë dëshiruar – BE. Shqipëria dhe BE janë më afër se kurrë më parë, dhe tani në mes palëve janë vetë 33 kapitujt të cilët do duhet të negociohen në mënyrë të veçantë. Gjithsesi, me rëndësi është se tanimë përkundër paragjytimeve, hezitimeve dhe dyshimeve, e ardhmja europiane e Shqipërisë është e vulosur dhe shumë shpejt shteti shqiptar do e marr vendin e merituar në Brukselin zyrtar.

Integrimi i Shqipërisë në BE do ketë impakt për të gjithë popullin shqiptar në Ballkanin Perëndimor dhe jo vetëm. Shteti shqiptar deri sot ka arritur suksese të mëdha në arenën ndërkombëtare si anëtarësimi në NATO, lënia pas e të kaluarës së trishtë komuniste apo së fundmi konsolidimi i shtetit si locomotive në nismat e Ballkanit Perëndimor. Por, nuk ka dyshim se dita kur Shqipëria zyrtarisht do integrohet në BE do shënohet me germa të arta në historinë e lashtë të shtetit tonë si data më e rëndësishme që nga dita e pavarësisë. Integrimin në BE ua kemi borxh të rënëve për atdhe në të kaluarën, si dhe detyrim gjeneratave të reja të cilat do pasojnë.

19. Biblografia

1. <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/dialogue?q=dialogue>
2. Blerim Reka, Otmar Holl, Ylber Sela, Institucionet dhe Politikat e Unionit Evropian, Tetovë 2010, Faqe 76
3. Ruchir Sharma, Ngritja dhe Rënia e Kombeve, Prishtinë 2017, Faqe 235
4. Blerim Reka, Bardhok Bashota, Ylber Sela, Marrëdhëniet Ndërkombëtare, Shkup 2016, Faqe 176
5. Andrew Heywood, Politika, Tiranë 2008, Faqe 424
6. Blendi Fevziu, Enver Hoxha, Tiranë 2014, Faqe 127
7. <https://punetegashtme.gov.al/marredheniet-dypaleshe/marredheniet-shqiperi-be/>
8. <http://integrimi-ne-be.punetegashtme.gov.al/anetaresimi-ne-be/plani-kombetar-i-integrimit-pkie/>
9. Raino Malnes, Knut Midgaard, Filozofia Politike, Shkup 2008, Faqe 168
10. <http://integrimi-ne-be.punetegashtme.gov.al/wp-content/uploads/2020/04/PKIE-2019-2021.pdf>, Faqe 38
11. Abdylmenaf Bexheti, Financat Publike, Tetovë 2007, Faqe 397
12. https://www.bankofalbania.org/Rreth_Bankes/Marredheniet_nderkombetare/Dhoma_e_Evropes/Bashkimi_Evropian/
13. <http://integrimi-ne-be.punetegashtme.gov.al/anetaresimi-ne-be/plani-kombetar-i-integrimit-pkie/>
14. <http://integrimi-ne-be.punetegashtme.gov.al/negociatat/>